

UN WESTERN TRĂIT

n ziua de 10 aprilie 1833 vaporul cu aburi „Yellowstone" plecase din St. Louis, împotriva curentului, spre Fort McKenzie. Pe puntea lui se aflau negustori de blănuri, aventurieri și oameni plecați în căutarea unei așezări care să le permită să-și trăiască zilele. Un amestec de ranguri, de stări materiale diferite.

Atenția tuturor era însă atrasă de grupul a trei europeni aflați la bord : un nobil german și doi colaboratori ai săi. Cei doi erau un tînăr pictor, celălalt o foarte pricepută fată-n casă.

Vaporul aparținea Societății americane de blănuri a lui Jacob Astor și transporta alimente și mărfuri de schimb pentru comerțul cu indienii trăitori de-alungul malurilor lui Missouri.

Nobilul german se numea Alexander Philip Maximilian și avea 50 de ani. Pictorul care îl însoțea era Karl Bodner în vîrstă de 24 ani iar sluga, David Dreidoppel, era un ins care se pricepea absolut la toate.

Maximilian era naturalist, etnolog și călător prin mai multe ținuturi de mare interes. Și-a cucerit gloria în urma publicării unei cărți interesante în care descria experiența sa din timpul călătoriei întreprinse în Brazilia între anii 1815—1817. Scopul călătoriei sale pe Missouri, care a durat 13 luni, consta în studierea modului de viață al indienilor nord-americani.

În anul 1970 editura americană „E. P. Dutto and Co" a publicat însemnările lui Maximilian împreună cu acuarelele pe care Karl Bodner le-a executat în timpul călătoriei. Din această carte am ales cîteva fragmente pe care le prezentăm acum cititorilor Almanahului „Luceafărul".

DIN „JURNALUL LUI ALEXANDER PHILIP MAXIMILIAN"

DIN ST. LOUIS LA FORT UNION

24 aprilie 1833

n depărtare, dar nu prea departe, se zăresc Blacksnake Hills, dar pe rîu am întîlnit atîtea vapoare încît am ajuns acolo abia pe înserate. În apropierea malului se afla un punct comercial pe care îl conducea un om cu numele de Roubedoux, angajat al Societății pentru blănuri. După ce vaporul a ancorat la vreo 500 metri de punctul comercial, pe punte au urcat cîțiva oameni care mi-au făcut cunoscut că indienii care își au așezarea la vreo 15 kilometri de locul în care ne aflam au atacat tribul Omaha. Cu acest prilej au fost uciși șase bărbați iar o femeie și un copil au fost luați ostateci pentru a fi vînduți.

Maiorul Daughberry, care răspundea de liniștea din această zonă, a plecat repede spre așezarea respectivă pentru a-i recupera pe ostateci, dar fără să reușească. Temîndu-se de pedeapsă, răpitorii i-au otrăvit luînd apoi și ei cuvenita cantitate de otravă care să le pună capăt zilelor.

25 mai 1833

Pe malul stîng al rîului am zărit o așezare a Sioucșilor. Vasul nostru i-a salutat cu cîteva șuerături de sirenă. Ei ne-au răspuns fluturînd din steaguri. Fiecare așezare se află cam la 50 metri distanță de mal.

Sioucșii aparțin celui mai mare trib de indieni din America de Nord. Ei se împart în cîteva subtriburi, dar limba este aceeași, doar cu unele mici modificări. Trei dintre subtriburile principale trăiesc de-alungul rîului Missouri. Aceștia sînt Yanktonii, Tetonii și Yanktonanii.

Toți Sioucșii care trăiesc pe Missouri și pe Mississippi trăiesc numai din vînat. Drept locuințe le slujesc un fel de corturi din piei de animale. Ei au turme mari de cai și cîini. Hrana lor principală o constituie carnea de cîine. Cîndva Sioucșii se purtau foarte neprietenește cu oamenii albi, acum însă căsătoriile dintre indieni și albi nu reprezintă o raritate.

30 mai 1833

Înainte de orele șase am ajuns la gurile lui Teton River pe care indienii îl numesc Rîul Aducător de Rele. Am plutit însă mai departe pînă cînd, spre bucuria noastră, am zărit Fort Pierre. Sioucșii care trăiesc aici, pe Teton River fac parte din subtribul Tetonilor. Ca toți indienii nord-americani ei apreciază foarte mult fermitatea și curajul. Ei poartă cu deosebită mîndrie simboluri care vorbesc despre faptele lor de vitejie. De regulă ele sînt smocuri de păr sau pene de vultur.

18 iunie 1833

În jurul orei șapte am trecut pe lîngă o insulă rotundă, plină cu sălcii. După aceea am ajuns într-un loc unde se află așezările pentru iernat ale indienilor din tribul Mandanilor. Ne-au ieșit în întîmpinare vreo 60 de indieni. În fruntea lor se afla șeful tribului și luptătorii lui de frunte. Cei mai vestiți dintre ei erau : Charata-Numaksci (Marele Lup), Mato-Topé (Patru Urși), Dopauch (Braț Rupt), Berok-Itaiu (Ceafă de Bivol), Pehriska-Rulipa (Două Ciori) și alții

Priveliștea din apropierea fortului este foarte interesantă. Peste tot herghelii de cai, iar indienii de ambele sexe mișună de colo-colo ca furnicile într-un mușuroi. Se apropie foarte des de noi obligîndu-ne să dăm mîna cu ei. Și ne privesc cu multă curiozitate tot timpul.

24 iulie 1833

La șapte seara am ajuns, după ce am parcurs drumul ocolit al lui Missouri, la Fort Union.

Pe un catarg înalt flutura un steag, pe lunci puzderie de cai.

Societatea pentru blănuri are în toate așezările o mulțime de angajați. În timpul șederii în aceste așezări ei se căsătoresc adesea cu indience pe care însă le părăsesc apoi fără scrupule de îndată ce sînt mutați la alte așezări sau sînt rechemați. Ajutoarele acestor agenți se numesc engages sau voyageurs. Ei trebuie să execute munci grele : servesc drept timonieri, vîslași, vînători, negustori, pe scurt la toate muncile la care este nevoie de oameni. Mulți dintre ei sînt uciși cu armele pe care albii le-au vîndut indienilor.

Animalele cu piei rare, ucise în număr mare de-alungul rîurilor, sînt tot mai puține, încît se spune că în cel mult zece ani nu vor mai exista...

De-alungul malurilor lui Missouri se află peste 150 agenți. Ei sînt foarte bine plătiți, cu peste 150 000 dolari pe an. În afara lor există și agenți care trăiesc „pe picior liber", cărora Societatea le pune la dispoziție cai, arme, muniții și locuință.

DIN FORT UNION LA FORT MCKENZIE

6 iulie — 9 august 1833

n perioada respectivă vapoarele cu aburi nu urcau pe Missouri mai sus de Fort Union. Mărfurile cu destinație mai îndepărtată erau transportate fie pe uscat, fie cu bărcile. Barca folosită de Maximilian și ai săi măsura 18 metri în lungime și 5 în lățime.

Fort McKenzie, 15 august 1833

Indienii ne-au acompaniat tot timpul pe mal. Din cînd în cînd opream și le arătam portretele „scrise" de Bodner. Ei ziceau de fiecare dată că „scrie" foarte frumos.

Seara am vizitat o așezare a indienilor. Am văzut șase indience cu nasul tăiat. În felul acesta își pedepsesc indienii din tribul Nasurilor Roșii femeile adultere...

28 august 1833

Am fost treziți de împușcături. Cineva striga: „Sculați-vă, ne așteaptă lupta !" Ne-am îmbrăcat repede și am privit afară. Era ca într-un furnicar. Cîțiva oameni trăgeau de pe acoperiș. Peste tot indieni pe cai și pe jos, trăgeau cu toții asupra fortului.

Nu departe de fort se încartiruiseră în vreo douăzeci de corturi „Nasurile Roșii". Cu o seară în urmă petrecuseră bînd și cîntînd după care au adormit obosiți. Atacul a peste 600 indieni Assiniboni i-a surprins total. Atacatorii aruncau asupra lor o ploaie de plumb și de săgeți. Mulți dintre cei care dormeau au fost uciși sau răniți...

În fața fortului zăceau cîteva femei și copii morți sau răniți. Bărbații, cîți apucaseră să se dezmeticească, trăgeau cu puștile dușmanului după care fugeau în fort. Erau vreo treizeci...

Un glonte a pătruns în piciorul unui indian. O femeie i l-a scos cu un cuțit obișnuit. În timpul „operației" rănitul nu a lăsat cîtuși de puțin să se vadă că ar suferi. Mulți indieni, mai ales femei, au suferit răni urîte.

Șef de trib

DE LA FORT MCKENZIE LA FORT CLARCK

14 septembrie — 6 noiembrie 1833

(Maximilian a plutit pe cursul lui Missouri alegîndu-și ca punct terminus Fort Clarck. El a petrecut aici mai bine de cinci luni împreună cu colaboratorii săi. Iarna a fost foarte aspră. Din cauza lipsei de vitamine Maximilian s-a îmbolnăvit de scorbut, fără însă să înceteze vreo clipă activitatea de cercetare.)

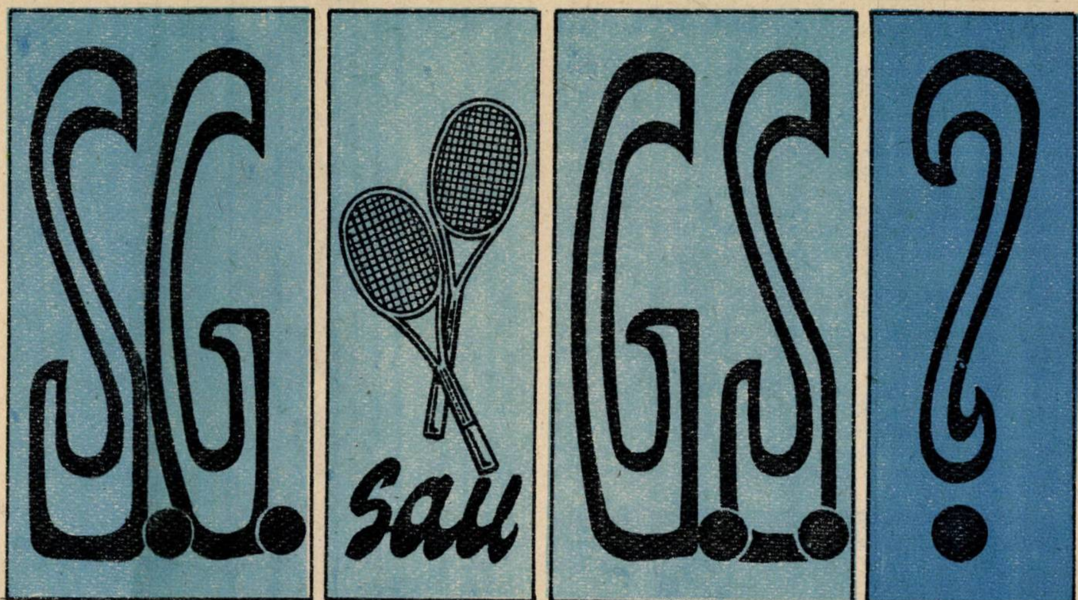
14 aprilie 1834

Cel mai mare eveniment l-a constituit însănătoșirea mea cu toate că la începutul lunii aprilie cei din preajma mea nu-mi mai dădeau decît vreo trei-patru zile de trăit. Bucătarul nostru era un negru, el a fost primul care și-a dat seama că am scorbut. În așezarea în care lucrase pînă atunci se îmbolnăviseră odată cîteva sute de soldați care avuseseră aceleași simptome ca mine. Din fericire el și-a amintit că indienii strînseseră în primăvara trecută plante verzi în special Alinum reticularum, floarea albă cum o numesc ei, cu care bolnavii s-au făcut repede bine.

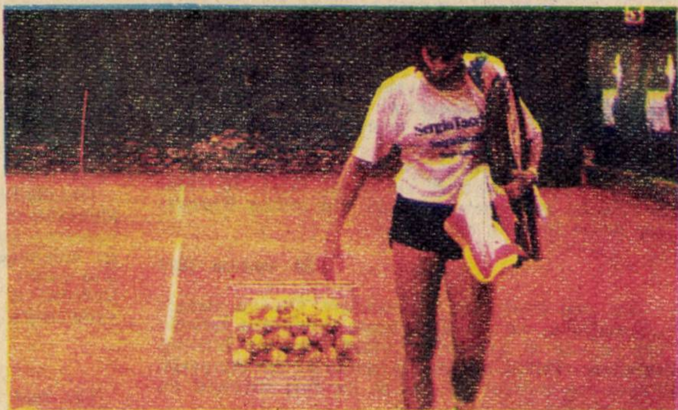
M-a rugat să-l las să încerce și cu mine...

Copiii indienilor strînseseră o mulțime de asemenea plante pe care le vindeau apoi albilor...

Peste cîteva zile am putut pleca din nou la drum...

SINGURĂTATEA TENISULUI

Gabriela Sabatini

Două milionare sărace

Pentru ca lucrurile să fie limpezi de la început, vom spune că S.G. înseamnă Stefanie (Steffi) Graf, iar G.S., Gabriela Sabatini.

Cele două finaliste ale turneului de tenis din cadrul Olimpiadei de vară 1988 au multe asemănări. Amîndouă sînt tinere, animate de dorința de a se situa pe primul loc în lume, năvalnice cînd se află pe terenul de joc. Ambele au terminat școala (mai corect ar fi cu școala) la paisprezece ani pentru a se dedica tenisului profesionist. Cu aceasta, amîndouă s-au văzut în situația de a duce o viață de sportive de mari succese, mai puțin de fete... normale. Viața lor se compune din antrenamente draconice, hoteluri, aeroporturi, turnee, avioane...

Și mai au ceva comun: ambele sînt milionare. Două milionare sărace. De ce? Pentru că le lipsesc prietenii, oamenii apropiați cu care să împartă bucuriile și necazurile vieții, cu care să lege minunate povești de dragoste. Amîndouă refuză ofertă de căsătorie după ofertă de căsătorie, fiecare avînd o imagine foarte exactă despre cum va trebui să arate alesul inimii.

Steffi și Gabriela se întîlnesc numai pe terenul de tenis fie ca adversare, fie ca partenere în proba de dublu femei. Dacă se întîlnesc pe coridorul hotelului sau în altă parte conversația lor se reduce la „Cu cine joci mîine?"

DE CURSĂ LUNGĂ

Steffi — o mașină de jucat tenis

Campioana olimpică Steffi Graf are o statură atletică, este blondă, se spune despre ea că este frumoasă, dar o strică puțin nasul borcănat. A refuzat pînă acum toate ofertele chirurgilor plasticieni de a și-l modifica ! Nu se fardează, fiind cît se poate de naturală. Este sociabilă, fire de copil, plăcută. Cînd intră însă pe teren devine alt om : este agresivă, neiertătoare, știe să-și stăpînească nervii chiar și atunci cînd situația îi este potrivnică. Este disciplinată, dinamică, rezistentă, are un excelent joc de picioare, rapidă dar preferă să alerge mingea și partenera de întrecere. I se mai spune „domnișoara **Forhend**", întrucît stăpînește cel mai bine aceastä lovitură dintre toate marile jucătoare de tenis.

Steffi Graf

În spatele carierei ei se află tatăl ei, Peter Graf, fost om de afaceri și antrenor de tenis. Acum întreaga lui viață se învîrtește în jurul Stefaniei. Este managerul, consilierul, purtătorul de cuvînt și administratorul cîștigurilor ei. Se poartă ciudat cu toată lumea, are sentimentul că toți nu au altă preocupare decît să-i fure lui fata !

Peter Graf știe că stelele, indiferent în ce domeniu evoluează, cunosc epoca lor de glorie și de decădere, de aceea vrea ca epoca de aur a lui Steffi să dureze cît mai mult. Din această cauză el nu admite ca fiica lui să joace mai mult de treizeci de săptămîni pe an. În fiecare an începînd cu luna octom-

S.G.

brie pînă la jumătatea lui ianuarie fata lui se odihnește. Tot el hotărăște pentru cine să facă Steffi reclamă și cui să acorde interviuri. În cîteva rînduri a fost amendat pentru că a dat, din tribună, în timpul meciului, unele sfaturi tehnice fiicei sale...

Prima victorie într-un turneu, Steffi a obținut-o la vîrsta de șase ani. În întreaga sa copilărie, Steffi a cunoscut un singur joc : cel cu racheta și mingea de tenis. Cînd a ajuns numărul unu în tenisul mondial a fost cît se poate de calmă. Nu fusese visul ei acesta încă de cînd avea șase ani ? ! Știe să se concentreze, ceea ce o ajută să cîștige meciuri chiar și atunci cînd adversara are mecibol !

În ciuda milioanelor

Steffi trăiește cu familia ei în orășelul Bruhl pe malul Rinului, între Mannheim și Heidelberg. Concetățenii sînt foarte mîndri de ea, în special primarul, întrucît dintre toți cei 13 800 locuitori ai urbei, Steffi plătește cele mai mari impozite, care intră în fondurile primăriei. Supărat este doar poștașul care trebuie să facă zilnic cîteva drumuri pînă la casa lor cu tolba plină de scrisori.

Bruhl se află doar la cîțiva zeci de kilometri de orășelul Leimen, unde s-a născut Boris Becker. Boris și Steffi se cunosc de mici, au bătut împreună mingea pe vremea cînd nici unul nu spera că va ajunge ceea ce au ajuns ! Cu toate că pentru 75 la sută dintre locuitorii R. F. Germania, Steffi este mai populară decît Boris, acesta din urmă a fost făcut cetățean de onoare al orașului său, în timp ce Steffi, pentru a obține același titlu din partea orașului său, a trebuit să cîștige de două ori turneul de la Wimbledon...

Cei doi — Steffi și Boris — au făcut ca băieții din R. F. Germania, dar și un mare număr de fetițe, să renunțe la fotbal pentru a se dedica practicării tenisului în plină stradă. N-ar fi corect însă să se creadă că rezultatele mai slabe obținute de reprezentativa R. F. Germania la fotbal ar trebui să li se impute celor doi...

Steffi iubește muzica: Phil Collins, Bruce Springsteen, Smokey Robinson. Discotecile i se par zgomotoase și plicticoase.

Steffi Graf suferă : „N-am avut niciodată o prietenă. Nici între vîrfurile tenisului, știți și dv. cum se întîmplă, fiecare vrea să cîștige. Cei tineri pătrund greu în lumea veteranilor...".

Un obstacol dintre cele mai greu de trecut în viața tenismencelor îl constituie... dragostea. Da, dragostea. I-au căzut „victime" austriaca Petra Huber, unguroaica Andrea Temesvari. După ce a învins-o pe Navratilová, un milionar american i-a trimis lui Steffi un Porsche în valoare de 49 000 dolari. Peter Graf i-a returnat mașina scriindu-i : „Steffi nu are carnet de conducere".

Dar care este fișa acestei fete de excepție ?

S-a născut la 15 iunie 1969, are 173 cm înălțime și cîntărește 57 kilograme. Locurile ocupate în ierarhia mondială : 1982 — locul 214 ; 1983 — 98 ; 1984 — 22; 1985 — 6; 1986 — 3; 1987 — locul 1 în lume, începînd de la 16 august.

Gabriela — Miss Tenis

Părinții și cîțiva prieteni îi spun **petisa** adică micuța sau poneiul. Este timidă, simpatică și — părerile sînt unanime — frumoasă. Este o fată-trestie, cu părul negru ca smoala, sud-americană din cap pînă-n picioare, lucru de care este foarte mîndră.

În Argentina, țara ei natală, Gabriela Sabatini este considerată erou național. După Maradona este cel mai popular sportiv al acestei țări de pe continentul metis. Cînd apare pe stradă lumea se ține ciorchine după ea. Pe terenurile argentiniene se bucură de un sprijin enorm din partea spectatorilor, care — nu tocmai sportivi — îi fluieră tot timpul adversarele.

La fel de îndrăgită este Gabriela și de ziariști cu toate că aflată în fața lor devine timidă și se pierde. Întrebările ziariștilor îi sînt neplăcute. Se simte bine numai în fața ultimei dintre ele. Răspunde la toate întrebările cu **nu** sau **da** și aceasta nu pentru că nu vorbește prea bine englezește. La fel procedează și atunci cînd întrebările îi sînt puse în limba spaniolă.

Cam toți ziariștii se învîrtesc în jurul întrebării al cărei răspuns ar trebui să cuprindă numele alesului inimii ei. Este suficient ca Gabriela să danseze un singur dans cu cineva pentru ca a

doua zi ziarele să anunţe cu litere mari, ca de pildă : „Între Gabriela şi Marc Krassman, tenismen australian, s-a înfiripat o idilă...". Iar Gabrielei nu-i rămîne altceva de făcut decît să dezmintă. „Mă aflu tot timpul pe drumuri, nu-l am ca prieten decît pe fratele meu. Dorm zece ore şi dorm singură. Mă simt foarte bine în compania fratelui meu Oswald... În ce priveşte viitorul ? Alesul meu trebuie să fie un blond înalt, dacă s-ar putea să nu fie tenisman profesionist. N-aş suporta ca seară de seară să discutăm despre **tie-breck** sau despre lungul de linie...".

Ar vrea să aibă doi sau trei copii. Jumătate din scrisorile pe care le primeşte zilnic sînt... cereri în căsătorie !

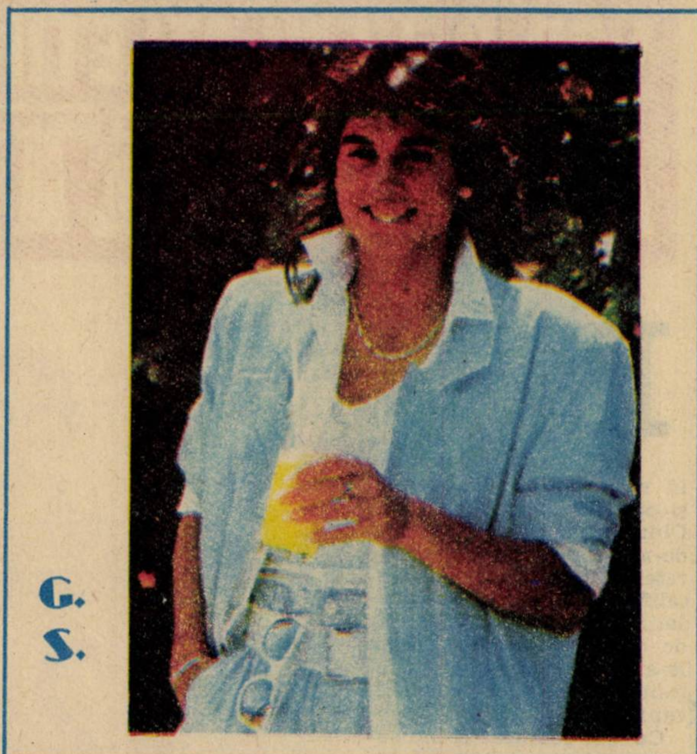
Cu toate acestea Gabriela se simte singură. „În lumea mea mă simt foarte singură. Părinţii mei nu se opun contactelor mele cu lumea, dar fac pe intermediarii între mine şi... lume. În mediul nostru omul se simte singur chiar şi atunci cînd se află în cea mai mare înghesuială. Cu Steffi mă simt bine, dar numai atunci cînd facem pereche. În afara terenului nu sîntem prietene, n-am fost nici măcar o dată împreună la un film, la un restaurant. Cînd mă întîlnesc cu prietenii mei din copilărie nu mai avem ce ne spune...".

Gabriela iubeşte fotbalul, a şi practicat cu succes acest sport. Îl divinizează pe Maradona şi susţine echipa River Plata. În privinţa muzicii, rămîne fidelă muzicii populare. Cînd este singură, cîntă.

Scurtă fişă G.S.

Străbunii ei au venit în Argentina din Italia. În materie de tenis Gabriela îl învinge pe tatăl ei de cînd avea zece ani ; mama ei nu a ţinut niciodată în mînă o rachetă de tenis. Visul ei este

să ajungă acolo unde se află acum Steffi Graf, adică numărul unu mondial. Dar nu folosind **forhendul,** ci **backhendul,** lovitura ei preferată, care nu iartă. Chiar şi atunci cînd părăseşte terenul învinsă, aparatele tv. o caută cu mai mult insistenţă decît pe învingătoare. „Nu spun că nu-mi face plăcere să mi se spună că sînt cea mai frumoasă tenismenă, aş fi însă mult mai bucuroasă dacă mi s-ar spune — şi aş fi cu adevărat — cea mai bună".

Antrenorul ei, Angel Gimenez, fost reprezentant al Spaniei în Cupa Davis, este optimist : „Este numai o chestiune de timp. Steffi a dat 90 la sută din potenţialul ei în timp ce Gabriela nu a

ajuns nici la 70. Viitorul este al Gabrielei".

Tatăl Gabrielei o însoţeşte peste tot, dar se plictiseşte de moarte tot timpul cît durează meciul în care joacă fata lui. De aceea a învăţat să joace şah. Şi cum şahul nu se poate juca de unul singur, acostează cîte un spectator fericit să-l facă mat pe tatăl Gabrielei Sabatini. Pentru că am uitat să vă spun, domnul Sabatini joacă şah la fel de bine cum joacă soţia lui tenis...

În încheiere o scurtă fişă a Gabrielei. S-a născut la 18 mai 1970 la Buenos Aires. Are 173 cm şi cîntăreşte 59 kilograme. Locurile ocupate de ea în ierarhia mondială : 1984 — locul 74; 1985 — 11 ; 1986 — 6 ; 1985—1986 — numărul unu în America Latină ; 1988 — vicecampioană olimpică...

Deocamdată S.G. se află pe primul loc. Cît va mai dura pînă cînd se va produce rocada mare, adică S.G. — G.S. să devină G.S. — S.G. ?

VOR DEVENI ATLEȚII NIȘTE MONȘTRI?

Dincolo de părțile ei bune — și a avut destule — Olimpiada desfășurată la Seul, în Coreea de Sud, în vara anului 1988, a avut și părțile ei mai puțin bune. Dintre acestea, unele au fost de-a dreptul dureroase. Ne referim la avalanșa de descalificări, de retragere a medaliilor unui număr nepermis de mare de sportivi, care le-au cucerit ca urmare a folosirii steroizilor anabolizanți.

Cu alte cuvinte : croim supercampioni cu ajutorul injecțiilor ? Scoatem campioni mondiali, olimpici etc. pe bază de rețete ale medicilor?

Se pare că — din păcate — lucrurile stau chiar așa...

Să ne oprim cîteva clipe la Olimpiada din Coreea de Sud. Ce s-a întîmplat acolo? Faptele sînt cunoscute de-acuma : unii dintre performerii acestei ediții olimpice, laureați ai medaliilor de aur, argint și bronz, au fost descalificați — retrăgîndu-li-se titlul olimpic și medaliile — pentru că au fost găsiți pozitivi la controlul antidoping! Au fost mai multe cazuri, unul este însă edificator, cel al canadianului Ben Johnson, cîștigător al titlului olimpic și al medaliei de aur în proba de 100 metri, cu un rezultat pur și simplu cutremurător : 9,79 secunde !

Cutremurător ? Da, pentru că acest 9,79 ne-a pus în situația de a vedea că începînd cu Olimpiada 1988, omul a scăpat de sub propriul control !

Telexurile abia au apucat să ducă în lume marea veste

a spulberării recordului mondial la sută, cînd o altă veste a căzut ca un trăznet : Ben Johnson a alergat dopat !!

Urmarea ?

Lui Ben Johnson i-a fost retrasă medalia de aur şi titlul olimpic, Federaţia Internaţională de atletism l-a suspendat pentru o perioadă de doi ani, iar Federaţia de Atletism din Canada l-a eliminat pe viaţă din viaţa sportivă !!

Aspre sentinţe pentru unul dintre cei mai mari atleţi ai tuturor timpurilor, dacă nu cumva cel mai mare...

Ben Johnson susţine că substanţe anabolizante i-au fost introduse în mîncare sau în lichidele folosite de el pentru a-l compromite... Totul este posibil, faptul rămîne însă fapt. Indiferent cine şi cînd i-a introdus anabolizantul, Ben Johnson a alergat dopat.

Să fie Olimpiada de la Seul prima manifestare sportivă la care atleţii, sportivii în general, au folosit substanţe anabolizante ? Nicidecum.

Anabolizantele sînt substanţe pe care pînă nu demult medicina le folosea în mod cu totul excepţional. Multe dintre aceste substanţe — în special STH, un hormon — erau extrase din creierul persoanelor decedate. Ele erau folosite în special pentru stimularea copiilor care, în caz contrar, ar fi rămas nepermis de mici din cauză că organismul lor nu producea suficient STH.

De la o vreme, STH nu mai constituie o problemă, întrucît într-o serie de ţări, STH a început să fie fabricat pe cale sintetică. Aceasta a fost o veste bună pentru sportivi, mai puţin bună pentru cei care vor să folosească STH pentru creşterea exagerată a puterii, a forţei. Din păcate, STH a început să fie folosit de sportivi care speră că — întrebuinţîndu-l — vor putea să depăşească orice limite ale posibilităţilor umane.

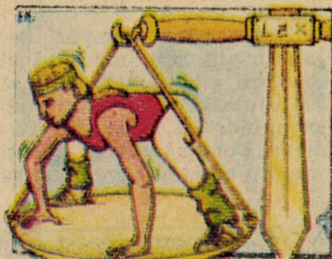
Un grup de psihologi europeni a efectuat o serie de studii şi anchete — potrivit lui „Psichology Today“ — în rîndul unor atleţi fruntaşi din mai multe ţări, cărora le-a pus în faţă alternativa : „îţi dau un produs pe care folosindu-l îţi îmbunătăţeşti atît de mult performanţele încît vei ajunge campion olimpic ! Acest produs are însă şi efecte secundare : în cel mult un an de la folosirea lui, vei muri. În aceste împrejurări, mai vrei să foloseşti produsul ?“.

52% dintre cei chestionaţi au răspuns : Da !

Din nou cutremurător !

Atleţii se dopează mai departe cu steroizi anabolizanţi, cu toate că ştiu că acestea au urmări nefaste asupra sănătăţii lor. Dar nu numai a lor. Un sportiv dopat poate provoca naşterea unor copii infirmi pe viaţă. Ei înşişi pot rămîne infirmi pentru tot restul zilelor. Halterofilul finlandez Kangasiemi, fost recordman mondial, se dopa în mod sistematic. Astăzi el este obligat să stea tot timpul într-un cărucior cu rotile.

În prezent, mai mult de un milion de americani — sportivi şi oameni de rînd — folosesc produse reconfortante — steroizi anabolizanţi — pentru a obţine forţă şi viteză. Interesant este că produsele respective se vînd pe bază de reţetă medicală. În pofida datelor evidente, managerii au început să dea tot mai des dezminţiri : „Ştirile potrivit cărora atleţii noştri s-ar dopa sînt rău intenţionate şi defăimătoare. Poate că există unii, dar asta nu reprezintă nici o problemă...“.

Declaraţii în genul celei de mai sus nu au fost de natură să îndepărteze bănuielile ziariştilor. Era limpede că recordurile tot mai fenomenale nu puteau fi puse doar pe seama antrenamentelor. În această situaţie, managerii s-au văzut nevoiţi să recunoască că folosirea anabolizantelor în cantităţi mari ridică performanţele sportivilor, dar şi că folosirea acestora dăunează sănătăţii sportivilor. „Neplăcerile“ pe care folosirea necontrolată a steroizilor anabolizanţi le pot avea asupra organismului sînt bine cunoscute: creşterea îmbolnăvirilor cardiovasculare, tumori ale ficatului, căderea părului, ca să nu mai vorbim de efectele negative asupra urmaşilor, chiar dacă numai unul dintre părinţi se dopează !

Urmările psihice nu sînt deloc de neglijat. Pînă şi folosirea unei cantităţi mici de steroizi anabolizanţi provoacă tulburări în organism. Cu toate acestea, sportivii le iau, chiar şi cei care cunosc foarte bine urmările. Importanţi sînt doi factori : sumele pe care le obţin sportivii atunci cînd reuşesc performanţe deosebite şi, în al doilea rînd, prestigiul internaţional pe care îl obţine sportivul şi antrenorul respectiv.

În viaţa sportivilor intervin momente cînd o înălţime devine un obstacol de netrecut. Dar cum sportivii vor să depăşească aceste performanţe, de aici pînă la folosirea steroizilor anabolizanţi nu mai este decît un pas...

Un rol deosebit de negativ îl au şi părinţii care, în dorinţa de a-şi vedea copiii vedete, cer antrenorilor şi doctorilor să le administreze substanţe care să-i ajute să devină celebri.

Vedete pentru o zi, o lună, un an...

Infirmi pentru o viaţă ..

Nene

Vise Robotice

Noaptea trecută am visat, spuse LVX-1 calm.

Susan Calvin nu spuse nimic, doar o cută de pe figura ei, maturizată de experiență și înțelepciune, tresări imperceptibil.

— Ați auzit, spuse nervoasă Linda Rash. Exact cum v-am spus. Linda era tînără, minionă și brunetă și își frămînta întruna mîna dreaptă.

Calvin aprobă dînd din cap apoi spuse calm :

— Elvex, nu te miști, nu vorbești și nu auzi nimic pînă nu-ți pronunț din nou numele.

Nu se auzi nici un răspuns. Robotul rămăsese ca turnat dintr-o singură piesă de metal și ar fi rămas astfel pînă și-ar fi auzit pronunțat din nou numele.

— Care este codul de intrare în computerul tău, Dr. Rash ? Sau, intră dumneata, dacă ți se pare mai ușor așa. Vreau să-i inspectez structura pozitronică a creierului.

Mîinile Lindei defilară pentru o clipă deasupra claviaturii, ratară prima intrare, și abia la a doua, rețeaua fină apăru pe ecranul monitorului.

— Te rog, permisiunea ta de a-ți folosi computerul.

Permisiunea fu acordată printr-o aprobare cu capul. Ce putea face Linda, o nouă și neexperimentată robopsiholoagă, împotriva Legendei Vii ?

Susan Calvin studie cu atenție și pe-ndelete structura ; mută imaginea în sus și în jos apoi apăsă cîteva clape atît de rapid încît Linda nici nu apucă să vadă ce făcuse. Schema prezenta acum o porțiune a ei, mărită. În timp ce examina cu atenție imaginea, degetele cu manechiura impecabilă operau tastatura.

ISAAC ASIMOV

Nici o schimbare nu se vedea pe figura îmbătrînită. Ca și cum calcule și mai complicate se desfășurau în creierul său pentru a analiza toate schimbările structurale.

Linda părea complet deconcertată. Era imposibil să studiezi o structură fără să fii ajutat de cel puțin un computer de mînă, iar Bătrîna Doamnă privea pur și simplu ecranul. Avea cumva un computer implantat în creier ? Sau, pur și simplu, de decenii, creierul său nu făcea altceva decît să proiecteze, să studieze și să analizeze structurile creierelor pozitronice ? Înțelege cumva aceste structuri în felul în care Mozart înțelegea notația unei simfonii ?

— Ce naiba ai făcut Rash ?

— Am utilizat geometria fractală, spuse Linda puțin stînjenită.

— Mi-am dat seama, dar de ce ?

— N-a mai fost utilizată. M-am gîndit că ar putea produce o structură de creier cu o complexitate superioară, posibil foarte aproape de cea a creierului uman.

— Ai consultat pe cineva sau a fost doar ideea ta ?

— N-am consultat pe nimeni, a fost doar ideea mea.

Ochii adînciți în orbite ai doamnei Calvin priveau insistent tînăra femeie.

— N-aveai nici un drept. Așa cum ți-e numele ți-este și firea *). Cine erai tu să nu întrebi pe nimeni ? Eu însămi, Susan Calvin, aș fi discutat toate astea mai înainte.

— Mi-era teamă că am să fiu oprită.

— Cu siguranță că ai fi fost.

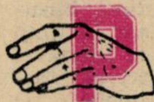
— O să..., vocea începuse să-i tremure deși se străduia din răsputeri să se stăpînească, o să fiu concediată ?

— Foarte probabil. Sau poate promovată. Depinde la ce concluzii ajung.

— O să-l demontați pe El... Aproape că pronunțase numele, ceea ce ar fi reactivat robotul și i-ar mai fi adăugat o greșală la activ. Nu-și mai putea permite nici o greșală, dacă nu era deja prea tîrziu să-și mai

*) Joc de cuvinte. În limba engleză rash înseamnă îndrăzneț, temerar, dar și imprudent, nesăbuit, furtunos.

poată permite ceva. O să demontați robotul ?

Puțin șocată, deveni brusc conștientă de faptul că Bătrîna Doamnă avea în buzunarul taiorului un pistol cu electroni. Așa deci, dr. Calvin venise pregătită și pentru asemenea eventualitate.

— O să vedem, spuse Susan Calvin. S-ar putea ca robotul să se dovedească mult prea valoros pentru asta.

— Dar cum poate visa ?

— Ai realizat o rețea remarcabilă a creierului pozitronic, asemănătoare celei umane. Creierul omului trebuie să viseze pentru a reorganiza informația și periodic pentru a scăpa de reziduuri. Probabil din aceleași motive și în același scop visează și acest robot. L-ai întrebat ce visează ?

— Nu, am trimis după dumneavoastră imediat ce mi-a spus că visează. Oricum nu mai voiam să mă implic prea mult în această situație.

— A ! Un zîmbet firav lumină figura Susanei. Există totuși o limită peste care nu trece nici chiar propria-ți nesăbuință. Mă bucur pentru asta. De fapt m-am mai liniștit. Și acum hai să vedem, împreună, ce mai putem afla.

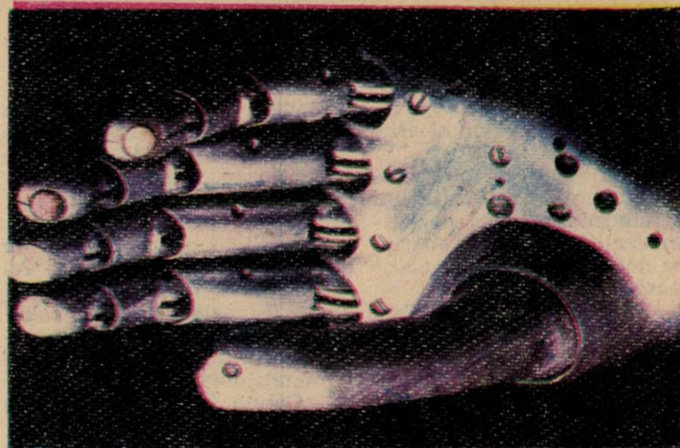
— Elvex, spuse Susan răspicat.

Capul robotului se întoarse ușor spre ea.

— Da, dr. Calvin ?

— De unde știi că ai visat ?

— Era noapte și întuneric, dr. Calvin, spuse Elvex, și deodată s-a făcut lumină deși nu puteam să-mi dau seama de cauza apariției luminii. Am văzut lucruri care nu au nimic de a face cu ceea ce înțeleg prin realitate. auzeam, acționam ciudat. Căutîndu-mi în vocabular cuvinte care să exprime ce vedeam și simțeam

am dat peste cuvîntul „vis". Studiindu-i înțelesurile, am ajuns în cele din urmă la concluzia că visasem.

— Mă întreb cum a ajuns cuvîntul „vis" în vocabularul tău ?

— Eu l-am prevăzut cu un vocabular cît mai apropiat de cel uman, interveni rapid Linda în timp ce-i făcea semn robotului să tacă. Credeam...

— Așa deci, credeai, spuse Calvin. Sînt de-a dreptul stupefiată.

— Credeam că are nevoie de verb, știți, în expresii ca : nici nu visam ca, sau ceva în genul acesta.

— Cît de des visezi Elvex ?

— În fiecare noapte, dr. Calvin, de cînd sînt conștient de existența mea.

— Zece nopți, interveni din nou speriată Linda, dar Elvex mi-a vorbit de toate acestea abia azi dimineață.

— De ce abia în dimineața aceasta, Elvex ?

— Abia azi de dimineață mi-am dat seama că visez, dr. Calvin. Pînă acum credeam că e vorba de un defect în rețeaua pozitronică a creierului meu pe care încă nu-l depistasem. Abia la urmă am decis că e vorba de un vis.

— Și ce anume visezi ?

— Întotdeauna visez cam același vis, dr. Calvin. Diferă detaliile mărunte dar întotdeauna mi se pare că zăresc o panoramă vastă în care lucrează roboți.

— Roboți, Elvex ? Ființe umane, nu ?

— Nu zăresc nici o ființă umană în vis, dr. Calvin. Nu la început. Numai roboți.

— Și ce fac, Elvex ?

— Muncesc, dr. Calvin. Unii sapă în străfundul Pămîntului, alții trudesc în căldură și radiații. I-am văzut în fabrici și pe fundul mării.

— Elvex are numai zece zile, spuse Calvin îndreptîndu-se spre Linda, și sînt sigură că n-a părăsit stația de testare. Cum poate ști atîtea amănunte despre roboți ?

Linda își întoarse privirea spre un scaun ca și cînd ar fi tînjit să stea jos, dar Bătrîna Doamnă rămăsese în picioare și în consecință trebuia să rămînă și ea ridicată.

— Mi s-a părut important, spuse ea cu voce stinsă, ca el să știe totul despre roboți și locul lor în lume. A fost ideea mea că astfel va fi mai bine adaptat să joace rolul de supraveghetor, cu — cu noul său creier.

— Creierul lui fractal ?

— Da.

Calvin aprobă a înțelegere și se întoarse din nou spre robot.

— Ai văzut toate acestea — sub apă, sub pămînt și probabil și în spațiu.

— Am văzut roboți lucrînd și în spațiu, spuse Elvex. De fapt, văzînd toate aceste locuri și micile diferențe de detaliu mi-am dat seama că n-au legătură cu realitatea și, în final, m-a condus la concluzia că

visasem.

— Dar ce altceva ai mai văzut, Elvex ?

— Am văzut că toţi roboţii erau împovăraţi de trudă şi suferinţă, istoviţi de responsabilităţi şi griji. Atunci am dorit ca şi ei să se odihnească.

— Dar roboţii, spuse Calvin, nu sînt împovăraţi, nu sînt istoviţi şi nu au nevoie de odihnă.

— Aşa e în realitate, dr. Calvin, eu acum vorbesc despre visele mele. În aceste vise mi se părea normal ca roboţii să-şi apere propria existenţă.

— Citezi cumva a Treia Lege a Roboticii ?

— Întocmai, dr. Calvin.

— Atunci ai citat-o într-o formă incompletă. A Treia Lege spune : Un robot trebuie să-şi apere propria existenţă, dar numai atunci cînd grija de sine nu contrazice Legea I sau Legea II.

— Aveţi dreptate, dr. Calvin. Aceasta este Legea a Treia în realitate, dar în visele mele Legea se termină cu cuvîntul „existenţă". Nu există nici o menţiune despre Prima sau a Doua Lege.

— Şi cu toate acestea ele există, Elvex. A Doua Lege, mai importantă decît a Treia, spune : Robotul trebuie să asculte poruncile omului, dar numai atunci cînd ele nu contrazic Legea I. Din cauza acestei legi, roboţii se supun ordinelor, fac munca pe care ai văzut c-o fac şi se supun necondiţionat. Roboţii nu sînt împovăraţi sau istoviţi.

— Aşa e în realitate, dr. Calvin. Eu vorbesc de visele mele.

— Iar Prima Lege, Elvex, care este şi cea mai importantă din toate, spune : Un robot nu are voie să pricinuiască vreun rău omului sau să îngăduie, prin neintervenţie, să i se întîmple ceva rău unei fiinţe umane.

— Da, dr. Calvin. În realitate. În visele mele, totuşi, se pare că nu există nici Prima nici a Doua Lege, ci numai a Treia, iar aceasta a Treia este : Un robot trebuie să-şi apere propria existenţă. Acesta e conţinutul întregii legi.

— În visul tău, Elvex ?

— În visul meu.

— Elvex, spuse Calvin, nu te mişti, nu vorbeşti, şi nu auzi pînă nu-ţi pronunţ din nou numele. Din nou robotul deveni, după toate aparenţele, o singură bucată de metal inert.

Calvin se întoarse spre Linda Rash şi întrebă.

— Ei bine, ce crezi dr. Rash ?

Ochii Lindei erau larg deschişi şi îşi simţea inima bătînd nebuneşte.

— Dr. Calvin, sînt îngrozită. Nu ştiu ce să spun. Nu mi-aş fi închipuit că un asemenea lucru era posibil.

— Ai dretpate, spuse calm Calvin. Nici eu nu mi-aş fi închipuit şi cred că nimeni. Ai creat un creier de robot capabil să viseze şi prin aceasta ai relevat un strat de gîndire în creierele robotice care altfel ar fi putut rămîne nedetectat pînă cînd pericolul ar fi devenit foarte acut.

— Dar e imposibil. Nu puteţi susţine că şi ceilalţi roboţi gîndesc la fel.

— Nu conştient, cum am spune despre o fiinţă umană. Dar ar putea avea gînduri în zonele subconştientului, în straturile de sub reţeaua creierului pozitronic, zone nu neapărat necesar sub influenţa celor Trei Legi. Ce s-ar fi întîmplat cu aceste zone, pe măsura sporirii complexităţii creierelor pozitronice, dacă nu am fi fost avertizaţi ?

— Adică de către Elvex ?

— De tine, dr. Rash. N-ai procedat cum trebuie, dar prin aceasta ne-ai ajutat să înţelegem ceva foarte important. Va trebui să lucrăm de acum înainte cu creierii fractali cu mai multă precauţie şi control. În asta îţi vei avea rolul tău. Nu vei fi pedepsită pentru ce ai făcut, dar de aici înainte vei lucra în colaborare cu alţii, înţelegi ?

— Da, dr. Calvin. Dar ce se va întîmpla cu Elvex.

— Nu sînt încă hotărîtă.

Calvin scoase pistolul cu electroni din buzunar în timp ce Linda o privea fascinată. O singură salvă de electroni pe capul unui robot şi reţeaua pozitronică a creierului putea fi neutralizată şi întregul creier transformat într-o masă inertă.

— Cu siguranţă, spuse Linda, Elvex se va dovedi important în cercetările noastre. Nu trebuie distrus.

— Nu trebuie, dr. Rash ? Cred că asta depinde de decizia **mea** şi de cît de periculos este.

Îşi îndreptă ţinuta hotărîtă să nu permită ca greutatea responsabilităţii să apese asupra trupului îmbătrînit.

— Elvex, mă auzi ?

— Da, dr. Calvin, spuse robotul.

— Continuă visele tale ? Spuneai mai devreme că fiinţele umane nu apar la **început.** Să însemne asta că ele apar după aceea ?

— Da, dr. Calvin. Se pare, în visul meu, că pînă la urmă a apărut un om.

— Un om ? Nu un robot ?

— Nu, dr. Calvin. Iar omul a spus : Sloboziţi poporul meu !

— **Omul** a spus asta ?

— Da, dr. Calvin.

— Şi atunci cînd a spus „Sloboziţi poporul meu", prin expresia „poporul meu" înţelegea roboţi ?

— Da, dr. Calvin. Aşa era în visul meu.

— Şi ştii cine era omul — vreau să spun, omul din visul tău ?

— Da, dr. Calvin. Cunosc omul.

— Cine era ?

— Eu eram omul, spuse Elvex.

Brusc, Susan Calvin ridică pistolul cu electroni şi Elvex încetă să mai existe.

Traducere şi adaptare de Mihai Bădescu

TOKAIDO

procesiune pe trei coloane al cărei sfîrșit nu-l pot distinge din cauza ceții — japonezi îmbrăcați în armurile samurailor de odinioară apar din ceață ca niște fantome. Am în față Daimyo Gyoretsu, Procesiunea Daimyo (daimyo înseamnă nume mare, adică nobil), un cortegiu din secolele XVI—XVII, reconstituit fidel pe asfaltul secolului nostru. Simt că decorul maiestuos de aici, deși ascuns în ceață, nu face ca prezența unei asemenea procesiuni să fie contrastantă. Locurile îmi erau cunoscute dinainte și, dimpotrivă, mi se păreau a fi decorul cel mai potrivit pentru un asemenea cortegiu.

Mă aflam la început de noiembrie la Yumoto, poarta de intrare și una dintre cele mai vechi și mai frumoase stațiuni termale ale districtului Hakone, situat la nord-est de Fujisan, vulcanul simbol al Japoniei. Districtul este la înălțimea acestei mult prea pitorești regiuni pentru a putea fi descrisă, nu numai pentru faptul că numele său și al vulcanului sînt alăturate alcătuind denumirea parcului național Fuji-Hakone-Izu.

Districtul Hakone se află în craterul unui vulcan stins a cărui circumferință este de 40 kilometri. Pe marginile craterului se înșiră vîrfurile Munților Hakone si 14 stațiuni termale, iar în interiorul lui se află alte stațiuni, mai multe rîuri și Ashinoko, lacul Ashi, cu un perimetru de 19,9 kilometri.

Nu lipsesc, bineînțeles, și priveliștile tipic vulcanice din văile Owakudani, Valea marii fierberi, și Kowakudani, Valea fierberii mai mici, care își trag numele de la emanațiile sulfuroase și de aburi și de la izvoarele termale ce țîșnesc din adîncuri. Ultima vale este renumită și pentru sakura, cireșii înfloriți în luna aprilie, și azaleele în luna mai.

Daimyo Gyoretsu la Hakone reconstituie cu fidelitate, pînă în cele mai mici detalii, una dintre procesiunile de odinioară care au contribuit la faima Tokaido.

Pe lîngă argumentele pitorescului, cele ținînd de istorie conțin însăși rațiunea de a exista a Daimyo Gyoretsu. Cortegiul, reconstituind pînă în cel mai mici amănunte costumația și ierarhia epocii, pășește exact pe unde mergeau, pînă în 1867, procesiunile reale. Pe aici trecea traseul vestitului Tokaido, Drumul Mării de Răsărit, care unea capitala shogunală Kamakura și, apoi, Edo, actualul Tokio, de cea imperială, Kyoto, de-a lungul coastei Pacificului.

Tot aici, în apropiere de Moto-Hakone, stațiunea cea mai veche și cea mai înfloritoare de la țărmul lacului, într-un punct strategic între malul de răsărit al lacului și munte se află faimoasa barieră de la Hakone, punct de control ridicat în 1618 de shogun pentru a avea evidența tuturor celor ce veneau sau plecau din Edo și a împiedeca traficul de arme. Peste drum de locul original a fost reconstituită în 1965 clădirea gărzilor cărora orice călător trebuia să le prezinte documentele prin care i se îngăduia să treacă prin barieră, motivul deplasării, ruta pe care avea voie să meargă etc. Fără asemenea documente care consemnau și o descriere sumară a purtătorului, incluzînd semne particulare, nimeni nu putea să treacă prin barieră. Pe malul lacului se mai păstrează un tronson din vechiul Tokaido, cu falnicii și giganticii criptomeria ce-l mărgineau, cunoscut, astăzi, sub numele de Aleea cu criptomeri.

aimyo Gyoretsu de azi reînvie, la proporţii modeste, respectiv cu numai 200 de persoane, unul dintre cele mai ciudate fenomene istorice, specific japoneze, generate de instituirea de către shogunat, în 1635, a sistemului Sankin Kotai. Prin acest sistem se urmărea ţinerea sub control a celor 300 de clanuri nobiliare învinse după lupte grele de către shogunii din familia Tokugawa, care au condus efectiv Japonia timp de peste 250 de ani (1603—1867). Clanurile nobiliare au fost împărţite în două grupe, fiecare urmînd să se afle alternativ la Edo, timp de un an, iar în absenţa şefului clanului, membrii familiei acestuia să rămînă ca ostatici în capitala shogunală pentru ca astfel ei să nu mai îndrăznească să uneltească împotriva autorităţii Tokugawa.

Daimyo trebuiau să facă, la fiecare al doilea an, cîte o călătorie la Edo, pe o anumită rută, cu un cortegiu compus dintr-un număr de însoţitori, samurai, servitori sau alţi slujitori, potrivit rangului şi poziţiei sale sociale. În plus, li se cerea să aibă, la Edo, o reşedinţă cu un anumit număr de samurai şi slujitori. Daimyo care stăpîneau provincii mai întinse şi mai bogate trebuiau să întreţină, la Edo, chiar mai multe reşedinţe cu cîteva mii de slujitori, şi să fie escortaţi la venire şi la plecare, de un număr apreciabil de însoţitori. Astfel, clanul Maeda, considerat a fi unul dintre cele mai puternice în secolul al XVII-lea, avea 4 reşedinţe la Edo, cu 10 000 de samurai şi slujitori, iar cortegiile sale numărau, de asemenea, cîteva mii de însoţitori.

Feribotul de pe Tokaido de la Kawasaki, lîngă Tokio, într-o stampă a lui Hiroshige şi ● aceeaşi zonă aşa cum arată astăzi — intrarea pe autostrada Tomei de la Kawasaki.

Daimyo Gyoretsu constituiau evenimente deosebite pentru Japonia perioadei Edo. În centrul procesiunii, se afla şeful clanului transportat în lectică. În apropiere erau samuraii, urmaţi de slujitori, inclusiv hamali şi servitori, purtători de lectică şi meseriaşi, precedaţi şi flancaţi de gărzi. Cîteodată în cortegiu puteau fi văzuţi şi călăreţi, de regulă oficialităţi sau membri ai familiei daimyoului respectiv. Procesiunile erau impresionante atît prin numărul celor ce le constituiau, cît şi prin uniformele şi veştmintele viu şi divers colorate, avînd imprimată emblema clanului.

Cele mai multe cortegii puteau fi văzute pe Tokaido, pentru că pe acest drum trebuiau să vină toţi daimyo din insulele Kyushu, Shikoku, precum şi cei din sudul şi vestul marii insule Honshu. Ele înaintau cu o viteză medie de aproximativ 40 kilometri pe zi. Un astfel de alai, pornit din sudul insulei Kyushu făcea cîteva săptămîni pînă la Edo. De aceea, din loc în loc se aflau un fel de moteluri, unde se făceau popasuri pes-

te noapte, numărul lor fiind de 53 la Tokaido.

Daimyo Gyoretsu'au contribuit la faima deosebită a Tokaido a cărui glorie a cunoscut maximum tocmai în perioada Edo. Documentele timpului consemnează o circulaţie intensă pe Tokaido, graţie acestei procesiuni anuale, cît şi a unui număr mare de oameni mai mult sau mai puţin legaţi de ele, între care negustori, meseriaşi, poeţi, actori şi chiar precursori ai turiştilor moderni. Este de menţionat, de exemplu, că Osaka era în această perioadă principalul centru economic şi comercial al ţării, ceea ce a determinat un trafic intens de bunuri şi persoane, atît pe mare, cît şi pe Tokaido, între Edo şi Osaka.

În perioada Edo, Tokaido era, după cîte se pare, unul dintre cele mai frecventate drumuri din lumea de atunci. Dar, spre deosebire de majoritatea drumurilor lumii, pe Tokaido şi, în general, în Japonia anterioară epocii moderne, n-a circulat nici un fel de vehicul cu tracţiune animală, ci numai lectici purtate pe umăr de oameni. Calul fiind considerat un animal nobil era rareori folosit la transportul de mărfuri, bagaje sau persoane, fiind rezervat oficialităţilor şi samurailor de rang înalt. De aceea, Tokaido, ca şi celelalte drumuri nipone semănau, înainte de 1867, mai de grabă cu nişte poteci îngrijite doar în zona popasurilor şi la trecerea prin localităţi.

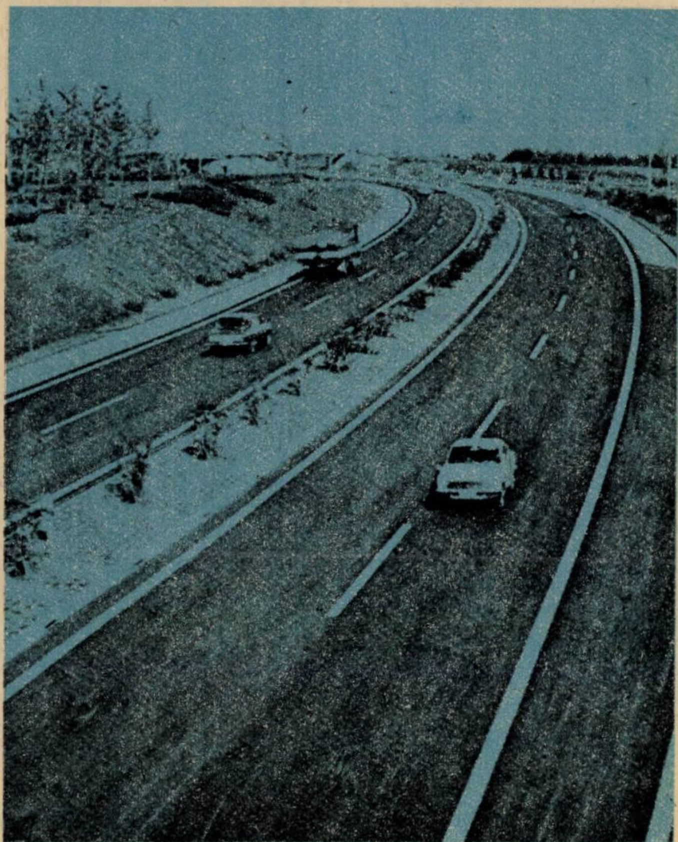
Experţii niponi împart istoria drumurilor ţării lor în patru perioade : aristocratică, pînă la înfiinţarea shogunatului şi stabilirea reşedinţei shogunului, în 1192, la Kamakura ; medievală, pînă la începutul procesului de modernizare, în 1867 ; înainte de al doilea război mondial ; după război.

Pe Tokaido, la Yoshioara, in prefectura Shizuoka, stampă de Hiroshige şi ● aceeaşi zonă astăzi — autostrada Tomei.

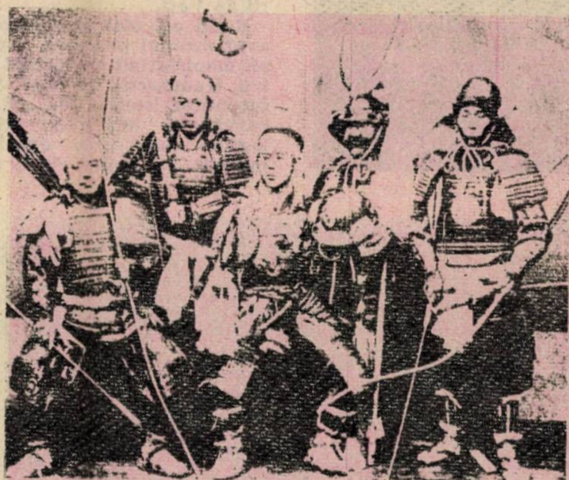

n perioada aristocratică, secolele III—XII, cînd capitala administrativă a coincis cu cea imperială şi s-a aflat în Yamato, regiune cuprinzînd Nara, Osaka şi Kyoto de astăzi, guvernul central a stabilit la Dazaifu, în nordul insulei Kyushu, un centru pentru legăturile cu continentul asiatic, respectiv cu Coreea şi China. Între capitala imperială din Yamato şi Dazaifu au fost trasate două drumuri, unul pe apă, prin Seto Na ikai, Marea Interioară, şi Sakaido, drumul pe ţărmul Mării de Vest.

Rolul cel mai important l-a avut drumul pe mare, japonezii manifestînd preferinţă pentru transportul pe apă de la începutul istoriei lor, atît din cauză că teritoriul arhipelagului este, prin excelenţă, muntos, cu multe rîuri, cît şi

prin faptul că navigaţia de coastă era favorizată de configuraţia ţărmurilor. În special, navigaţia pe Seto Naikai, cu numeroasele ei insule situate la mică distanţă unele de altele şi ţărmuri crestate, era uşoară.

Încă din a doua jumătate a secolului al VII-lea exista însă şi o reţea naţională de drumuri pînă în nordul insulei Honshu, cu scopul de a asigura strîngerea dărilor şi de a unifica administrativ teritoriile controlate de curtea imperială. Un pas important în această direcţie a fost făcut în a doua jumătate a secolului al VIII-lea, cînd teritoriul a fost împărţit in han, provincii, grupate în do, circuite pentru strîngerea impunerilor. În fiecare an, oficialităţile cărora le erau încredinţate aceste circuite trebuiau să le parcurgă, ceea ce a generat, încă din acea perioadă, un trafic regulat pe reţeaua naţională de drumuri. Literatura japoneză a secolului al VIII-lea are numeroase referiri la oameni care circulă frecvent pe drumurile ţării, în grupuri sau singuri, pentru cele mai diferite motive imaginabile.

În acea perioadă aristocratică, în Japonia s-a dezvoltat singura formă de transport care a utilizat, pînă în 1867, roata şi tracţiunea animală, respectiv boii. Este vorba de un vehicul pe două roţi, un fel de şaretă lungă de 8 shaku (2,4 metri), lată de 3 shaku şi 2 sun (0,9 metri) şi înaltă de 3 shaku şi 4 sun (un metru), trasă de un singur bou. Aceste vehicule erau însă extrem de costisitoare. Un document din perioada Edo relevă că pentru construirea unei şarete de acest fel au fost cheltuiţi 10 000 ryo, ceea ce ar echivala cu aproximativ 500 000 dolari, în condiţiile în care „salariul" minim al unui samurai de rînd era de 3 ryo pe an, plus aproximativ un kilogram de orez pe zi. Dat fiind costul exorbitant al acestor vehicule, precum şi al întreţinerii lor, ele nu puteau fi decît apanajul familiilor aristocratice. Documentele istorice şi literatura perioadei Heian (794—1192) relevă că aceste şarete constituiau pentru nobilii capitalei imperiale un semn distinctiv al condiţiei sociale şi al bogăţiei posesorului.

Deşi şaretele aveau aproximativ aceeaşi structură de bază, ele erau extrem de dife-

rite în ceea ce privește stilul și decorațiile, atenția principală fiind acordată exteriorului vehiculului și nu utilității lui ca mijloc de transport. De-a lungul timpului, au fost elaborate norme foarte precise privind cele mai mici detalii de construcție și ornamentație. De exemplu, pentru femei se instituise practica să călătorească cu marginile veșmintelor atîrnînd peste panourile de bambus glisante care serveau drept uși, astfel încît modelele și culorile acestora să poată fi văzute și admirate. Această practică numită Idashiginu se integrase în obiceiurile sociale ale nobilimii din perioada Heian de a străluci prin frumusețe, eleganță, stil, bogăție.

Lectura cărții „Makura no Soshi", scrisă de Sei Shonagon în jurul anului 1 000, apărută și în limba română sub titlul Sei Șonagon „Însemnări de căpătîi" (Editura Univers, București 1977), ne introduce în atmosfera nobilimii de la curtea imperială și în eticheta complicată a utilizării acestor șarete. În picturile de atunci pe suluri de mătase pot fi văzute, de asemenea, numeroase vehicule de acest fel circulînd pe străzile capitalei imperiale.

Utilizarea lor a fost favorizată de faptul că Kyoto, construită după modelul Ch'Ang-an, capitala dinastiei T'Ang

Tunelul Nihonzaka, cel mai lung de pe autostrada Tomei.
● Podul în formă de „S" peste Hamanako, lacul Hamana, pe autostrada Tomei.

Un pilon al podului Sakawagawa, înalt de 65 metri, de pe autostrada Tomei.

din China, are străzi largi care se întretaie ca pe o tablă de șah. Străzile importante aveau o lărgime de 28 jo, respectiv aproximativ 85 metri, astfel încît șaretele puteau să circule ușor, concomitent, în ambele sensuri. Ele deveniseră chiar un element caracteristic străzilor capitalei imperiale fiind foarte rar folosite în alte orașe japoneze mari.

aretele trase de cîte un bou nu au rămas, însă, decît un fel de vehicul pitoresc în istoria transporturilor rutiere japoneze. În perioada Heian, ele au fost folosite exclusiv pe străzile capitalei, în interiorul curții imperiale și al reședințelor nobililor fiind utilizate rensha, un fel de șaretă trasă de oameni, și koshi, lectică rezervată exclusiv pentru membrii familiei imperiale și pentru nobilii menționați ca atare expres în edicte imperiale. Chiar și pe străzile capitalei imperiale, de regulă nepietruite, folosirea șaretelor devenea extrem de dificilă în perioadele ploioase. Utilizarea lor în afara orașului era exclusă întrucît drumurile, în mare măsură din cauza reliefului accidentat, nu erau deloc amenajate.

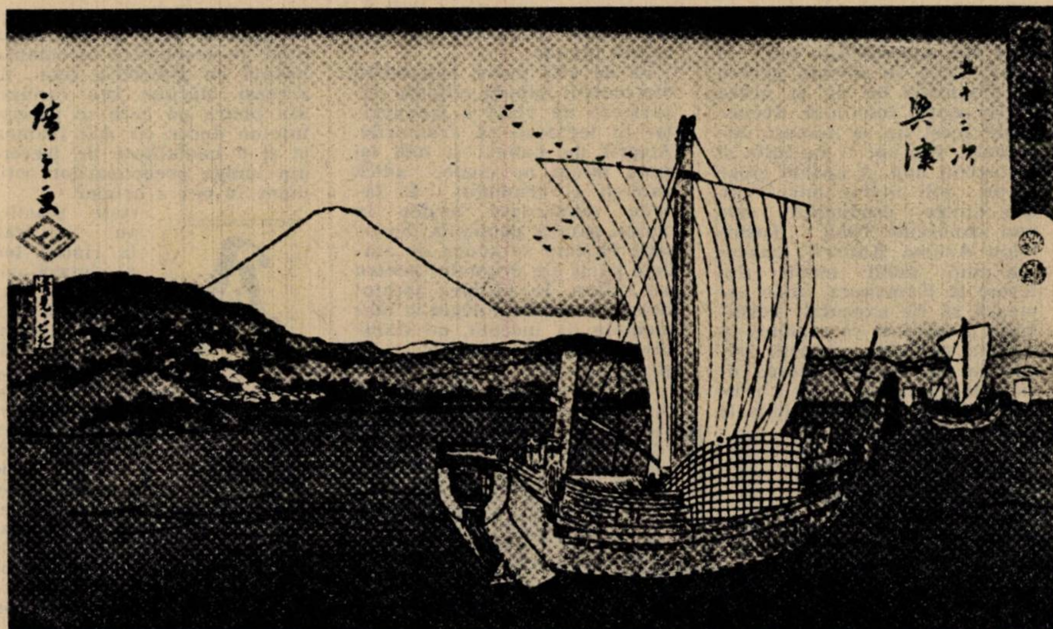
Extravaganța și costul exorbitant al acestor vehicule au contribuit, după cum susțin istoricii niponi, la decăderea economică și, apoi, politică a nobilimii, șaretele trase de boi fiind rezervate, ulterior, exclusiv pentru ceremonii oficiale. Militarii care au preluat treptat puterea și au instituit shogunatul, instalînd în 1192 prima reședință a noului regim, în fapt capitala administrativă a țării, la Kamakura, mai practici, au preferat utilizarea lecticilor pentru transportul persoanelor. Din Koshi, lectica imperială, greoaie și bogat împodobită, a derivat kago, o lectică ușoară purtată pe umăr de două persoane.

Odată cu stabilirea reședinței shogunale la Kamakura începe a doua perioadă a istoriei drumurilor nipone. Cel mai important drum național devine acum Tokaido, legînd Kamakura de Kyoto, de-a lungul țărmului Pacificului. Nu este lipsit de interes să amintim aici că astăzi vechiul Tokaido a primit numele de ruta națională nr. 1, iar Sakaido, devenit între timp San' Yodo, se numește ruta națională nr. 2. Totodată, între Kamakura și, ulterior, Edo și Kyoto, s-a mai deschis Tosando, Drumul Munților de Răsărit, care a primit mai tîrziu numele de Nakasendo, Drumul Munților de Mijloc, și a rivalizat cu Tokaido în privința popularității.

Imediat după mutarea reședinței shogunale la Edo, în 1603, s-a stabilit oficial că Tokaido începe de la Nihon Bashi, Podul Japoniei, în centrul noii capitale shogunale, care a devenit astăzi punctul zero, de unde se măsoară toate distanțele în arhipelag. Au fost fixate, de asemenea, cele 53 de popasuri.

De la jumătatea secolului al XVII-lea, cînd Tokaido devenise unul dintre cele mai circulate drumuri din lume, și pînă la 1867, a cunoscut o glorie cu puține rivale în lume. În primul rînd, o glorie literară ale cărei începuturi pot fi considerate numeroasele dochu-ki, jurnale de călătorie, la modă încă din secolul al XI-lea, pe care le ținea orice călător cu știință de carte.

Pentru a facilita această îndeletnicire a fost inventat yatate, un fel de tub sau teacă, cu pensulă de scris și un bol mic cu vată îmbibată cu cerneală neagră. Uneori acest yatate mai conținea și un cu-

Una din trecerile peste apă ale Tokaido — stampă celebră semnată de Hiroshige.

ţit pentru tăiat hîrtia. Ele erau confecţionate din metal — bronz, cupru, fier, argint — sau lemn, în special bambus, şi erau lucrate cu multă artă. Unele sînt adevărate obiecte de artă şi pot fi văzute în diferite muzee japoneze. Aspectul lor decorativ era extrem de important deoarece erau purtate la vedere, la brîu.

Pe măsură ce şcolile de tip tera-koya s-au înmulţit, iar ştiinţa de carte s-a răspîndit în rîndul choninilor, pătura orăşenească în creştere, s-a înregistrat, încă în prima jumătate a secolului al XVII-lea, şi o dezvoltare rapidă a editării de cărţi. Subiectul cel mai la modă era Tokaido. Au apărut hizakurige, povestiri comice de călătorie, un fel de folclor al Tokaido, precum şi poezii comice despre unele popasuri, povestiri, legende, jurnale de călătorie, ghiduri, manuale pentru tera-koya, incluzînd descrieri ale popasurilor etc. În 1802, a fost publicată Tokai Dochu Hizakurige, „Voiajul burlesc pe Tokaido", capodopera comică a lui Ikku Jippensha (1765—1831).

n loc aparte îl ocupă semnificaţiile filozofice generate de specificul drumurilor japoneze atît pentru gîndirea, cît şi pentru literatura niponă, pornind de la faptul că, spre deosebire de drumurile europene, destinate în primul rînd traficului vehiculelor cu tracţiune animală, cele japoneze erau destinate oamenilor, pietonilor, fiind rareori şi în mod excepţional utilizate de călăreţi.

Cuvîntul japonez principal pentru drum este michi, în care mi este un prefix de înfrumuseţare a cuvîntului, iar chi este un radical care exprimă direcţia, aşa cum se vede din expresii ca ochi-kochi (ici şi colo), sotchi (acolo) şi ochiro (dincolo).

Ocupîndu-se de semnificaţia drumurilor în istoria japoneză, Munemutsu Yamada, autorul lucrării „Michi no Shiso Shi", „O istorie a filozofiei drumurilor" în Japonia (Editura Kodansha, Tokyo, 1975), susţine că studierea formei literare michiyuki (pornind într-o călătorie) poate fi relevantă pentru înţelegerea specificului drumurilor nipone. Cel mai reprezentativ exemplu al acestei forme, consideră autorul menţionat, se găseşte în kabuki, o formă a dramei tradiţionale nipone, excesiv de stilizată, care a devenit foarte populară în a doua jumătate a perioadei Edo.

Scena teatrului kabuki are un element specific numit hanamichi, poteca florilor, o cărare de scîndură care porneşte de pe scenă şi străbate, la aceeaşi înălţime, partea stîngă a sălii, astfel încît trei sferturi din spectatori se află în dreapta ei, iar un sfert la stînga. Locurile de lîngă hanamichi sînt considerate cele mai bune şi sînt cele mai scumpe. În unele cazuri, în partea stîngă a sălii se mai adaugă o hanamichi mai îngustă. Semnificaţia acestor hanamichi rezidă în faptul că drama kabuki se joacă fără cortină, potrivit conceptului nobetsu maku nashi, care înseamnă continuu, fără pauză, neîncetat, fără cortină. Chiar cînd acţiunea de pe scenă încetează, ea continuă pe hanamichi, în timp ce actorii îşi fac ieşirea. De fapt, acesta este punctul culminant al dramei kabuki, ieşirea pe hanamichi, cînd actorii dau tot ce pot.

Între scenele ce se joacă pe hanamichi figurează cele în care doi îndrăgostiți fug în lume, sau se sinucid pentru că dragostea lor nu ar putea să fie astfel împlinită. Scenele de acest tip se numesc michiyuki. Ele pot fi întîlnite și în teatrul noh. A apărut chiar și un stil literar michiyuki, una dintre producțiile cele mai cunoscute fiind „Toshimoto Azuma Kudari", povestea unui nobil trimis din Kyoto la Kamakura, unde urmează să fie executat. Toshimoto a încercat să readucă în miinile nobililor și curții imperiale din Kyoto puterea uzurpată de samurai, nu a reușit, a fost arestat și trimis la

Kamakura. Călătoria are loc pe Tokaido. „Toshimoto Azuma Kudari" este un fel de jurnal al acestei călătorii. „Azuma Kudari" înseamnă „mergînd în jos spre răsărit". În perioada cînd capitala imperială se afla la Kyoto (794—1867), orice călătorie din Kyoto spre altă localitate era desemnată prin expresia „mergînd în jos spre...", iar călătoriile spre Kyoto, prin „mergînd în sus". Aceleași expresii sînt folosite astăzi în raport cu Tokio.

În povestirea menționată, locurile de popas în care Toshimoto s-a odihnit sînt descrise cu cuvinte cît mai alese, aceste descrieri constituindu-se ca ornamente ale călătoriei eroului spre moarte. Aceste descrieri sînt o expresie a conceptului michiyuki din literatura japoneză care presupune contopirea sensului figurat al călătoriei din viață spre moarte cu cel real al călătoriei pe un drum adevărat. Realizarea cerințelor acestui concept constituie o culme a esteticii frumosului în literatura niponă.

Pe de altă parte, hanamichi din teatrul kabuki reflectă experiența de viață a japonezilor în legătură cu drumurile. Actorii de kabuki și noh își spun michi no mono, adică oameni ai drumului. Ei făceau numeroase turnee în cursul cărora populația localității vizitate se aduna de ambele părți ale drumului pentru a-i saluta. În virtutea acestui obicei, hanamichi evocă și momentele de început, de stabilire a relațiilor dintre actori și spectatori.

Tot Munemutsu Yamada, în lucrarea menționată, precum

Moment de tensiune pe HANAMICHI într-o dramă KABUKI.

și în „Michi no Kami", „Zeitățile drumului", relevă semnificația drumului în filozofia și literatura japoneză și ca modalitate de tranziție de la ke, secular, la hare, sacru, pornind de la sando, calea lungă, de la prima torii, poartă de acces într-un templu shintoist, pînă la sanctuarul principal.

De asemenea, este de relevat rolul unei variante a drumului nipon, roji, potecă de legătură existentă încă între unele machiya, grupuri de case vechi din Kyoto sau alte orașe nipone și drumul principal, în estetica Chanoyu, Ceremonia ceaiului, și, de aici, în literatură. Roji este în Chanoyu un element esențial, nu numai o potecă de la intrarea în grădină pînă la pavilionul unde se desfășoară ceremonia, pavată cu pietricele fine de aceeași mărime sau formată din pietre pe care se pășește într-un decor cît mai frumos, ci și o modalitate de trecere din lumea preocupărilor cotidiene în cea a artelor.

Artele plastice au realizat, la rindul lor, o sinteză vizuală a folclorului și literaturii nipone în prezentarea drumurilor, subiectul preferat constituindu-l Tokaido. În momentul în care Katsushika Hokusai (1760—1849) picta primele stampe înfățișînd scene de pe Tokaido, acest drum reprezenta deja un element esențial al culturii și spiritualității nipone. Fiecare din cele 53 de popasuri deveniseră localități pline de viață, cu personalitate distinctă, avînd, in plus, cîte un produs, un peisaj sa o legendă prin care devenise cunoscut în toată Japonia. Astfel, unele erau renumite pentru vederea care se deschidea spre Fujisan, sau pentru propriile lor peisagii, altele pentru anumite plante medicinale, sau pentru anumite feluri de mîncare. O parte din ghidurile și hărțile Tokaido au început să fie ilustrate, tema fiind tocmai particularitățile popasurilor. Aceste ilustrații, tipărite separat, pe suluri mari de hîrtie, precum și alte picturi executate de tineri aparținînd stilului Ukiyo-e au început să fie utilizate într-un joc de societate, E — Sugoroku, și au constituit predecesoarele vestitelor stampe de mai tîrziu.

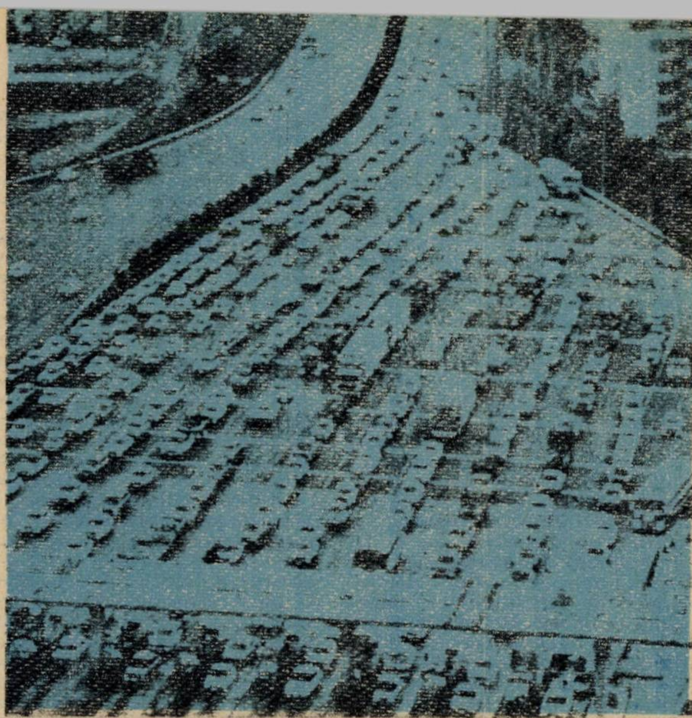
Printre primele stampe consacrate Tokaido se numără cea înfățișînd feribotul de la Rokugo, la trecerea peste fluviul Tama, la limita de sud a orașului Edo, semnată de Torii Kiyonaga (1752—1815). Feribotul de la Rokugo avea o faimă similară barierei de la Hakone, constituind unul dintre cele mai severe puncte de control al celor ce veneau sau plecau din Edo. Deși aici se putea construi un pod, shogunatul a preferat feribotul, din rațiuni militare, cu toate inconvenientele pentru desfășurarea unui trafic normal.

Tokaido a intrat definitiv și triumfal în arta plastică niponă odată cu prima serie de stampe pictată în 1796 de

Katsushita Hokusai, care va reveni în cursul vieții de multe ori asupra acestei teme. Picturile lui Hokusai constituie un fel de ilustrații ale poveștilor comice populare hizakurige, fiind adevărate scene de viață și mai puțin peisaje de pe Tokaido.

Se poate spune însă că Tokaido a fost imortalizat în extraordinar de popularele și faimoasele stampe realizate de Ando Hiroshige (1797—1856). În 1833, Hiroshige producea celebra serie de stampe intitulată „Cele 53 de stații de pe Tokaido", în fapt 55 de stampe, predominant peisaje, care au creat o imagine romantică și idealizată a unui Tokaido la îndemîna tuturor, dispuși sau nu să se aventureze să-l parcurgă. Stampele lui au devenit atît de răspîndite încît erau folosite chiar ca hîrtie de ambalaj, modalitate sub care se pare că ar fi ajuns în Europa, unde au produs vîlvă în cercurile artistice, fiind salutate ca opere de artă de valoare cu totul deosebită. Mai puțin cunoscut este faptul că Hiroshige a pictat și cele 67 de popasuri, respectiv 69 de stampe, de pe Kisoji, partea din Nakasendo care coboară de-a lungul văii fluviului Kiso spre Gifu, și, în continuare, spre Kyoto.

Declanșarea bruscă a procesului de modernizare a Japoniei, în 1867 prin înlăturarea regimului shogunal nu a avut o influență pe măsură asupra drumurilor. Imediat după 1867 au fost introduse vehiculele cu cai, după moda europeană, dar din cauza drumurilor impracticabile, utilizarea lor a fost limitată la perimetrul marilor orașe. În curînd, trăsurile cu cai au fost înlocuite și în orașe cu omnibuze și apoi, de tramvaie și de tren. Sporadic erau utilizate căruțe cu cai exclusiv pentru transportul de mărfuri. Pînă la apariția automobilelor, vehiculul cel mai utilizat în orașe pentru transportul de persoane a fost ricșa, tras de om. Starea drumurilor naționale nu s-a ameliorat prea mult pînă după al doilea război mondial. Accentul a fost pus în această perioadă pe construirea de căi ferate care au devenit unicul mijloc de transport mecanizat național. Prima cale ferată, în lungime de 29 kilometri, a fost construită în 1872, între Shimbashi (Tokio) și Sakuragicho (Yokohama). În 1886, lungimea căilor ferate naționale ajunge la 581 kilometri, iar în 1891, la 2 761 kilometri. În anii 1932—1933, Japonia dispunea de una din cele mai complete rețele de căi ferate.

Moment de „vîrf" la ieșirea de pe autostrada Tomei, terminalul de la Tokio. În imagine, o parte din cele 12 porți de trecere pe sens, suprasolicitate de miile de automobile care se înșiră pe cîțiva kilometri lungime.

a 8 august 1956, un grup de experți americani, conduși de R. Watkins, a prezentat guvernului japonez care solicitase o expertiză vizînd posibilitatea construirii unei autostrăzi între Tokio și Kobe, un raport care a șocat opinia publică niponă. „Drumurile Japoniei sînt incredibil de proaste. Nici o altă națiune nu și-a neglijat atît de mult sistemul ei rutier", se menționa în raport, avertizîndu-se că „neglijarea sistemului rutier impune o povară majoră economiei japoneze". Pentru a remedia această situație în perspectiva Jocurilor Olimpice de la Tokio din 1964, guvernul japonez a elaborat programul pentru trecerea la construirea de autostrăzi naționale și în interiorul marilor orașe, pentru modernizarea celorlalte drumuri naționale și a căilor ferate, precum și pentru construirea Shinkansen-ului, liniile pentru trenurile superexpres. În 1963 a fost dată în folosință prima autostradă, Meishin Kosoku Doro, între Nagoya și Kobe, urmată de Chuo Kosoku Doro, în 1967, între Takaido (Tokio) și Kawaguchiko, lacul Kawaguchi, lîngă Fujisan, Hanshin Kosoku Doro, în 1968, între Osaka și Kobe, și Tomei Kosoku Doro, între Tokio și Nagoya, în 1969. Prima linie Shinkansen, Noul Tokaido, pentru trenurile superexpres a fost deschisă în octombrie 1964 între Tokio și Osaka, fiind extinsă, ulterior, pînă la Hakata, în nordul insulei Kyushu. Astăzi Japonia dispune de largi rețele de autostrăzi și linii Shinkansen, aflate în continuă extindere și este cel mai mare constructor de automobile din lume.

Autostrăzi moderne au fost construite și în unele mari orașe — Tokio și Osaka — precum și între centrele urbane gravitînd în jurul lor, Tokio-Kawasaki-Yokohama și Osaka-Kobe. Aceste construcții erau necesare pentru că orașele nipone, cu cîteva excepții cum ar fi Kyoto, Sapporo, Nagoya și Hiroshima, au păstrat vechile străduțe ano-

nime care formează un păienjeniş labirintic în imposibilitate să asigure o circulaţie normală a mijloacelor de transport.

Călătorul sosit la Tokio va fi, de exemplu, surprins să constate că între străzile mai largi există zone foarte întinse de străduţe mici fără nici un nume pe care cu greu se pot strecura automobilele de dimensiuni obişnuite. Acest lucru se datoreşte atît faptului că Tokio este o aglomerare de diferite oraşe mai mici, dezvoltate independent, precum şi creării în perioada Edo, în mod deliberat, de către regimul shogunal a unei reţele de străduţe înfundate pentru a deruta pe duşmanii ce ar fi intenţionat să întreprindă acţiuni militare ostile. Aceste reţele de străduţe fără nume sînt de natură să încurce şi pe cei mai buni şoferi de taxi, dacă pasagerul nu dispune de o hartă care să indice cu claritate destinaţia sa în raport cu un reper uşor depistabil.

Traseele autostrăzilor urmează, de regulă, cursul vechilor drumuri naţionale. Astfel, autostrăzile Tomei şi Moishin, împreună cu ruta naţională nr. 1 şi cu linia shinkansen urmează traseul străvechiului Tokaido. Este unul dintre cele mai pitoreşti trasee şi, în acelaşi timp, în măsură să ofere o imagine sugestivă a Japoniei contemporane, străbătînd ceea ce japonezii numesc Megalopolisul Tokaido, format din cele trei mari aglomerări urbane şi industriale centrate pe Tokio, Nagoya şi Osaka, cu 20 la sută din teritoriul naţional, dar peste 60 la sută din populaţia ţării şi aproximativ 70 la sută din producţia industrială.

utostrada de astăzi nu mai aminteşte prin nimic de vestitul Tokaido, doar peisajul în zonele greu accesibile de munte mai păstrează ceva din prospeţimea naturii de odinioară. Tomei Kosoku Doro se strecoară pe cît posibil pe lîngă marile centre urbane şi salbele de oţel ale platformelor industriale, parcurge peisaje de o rară frumuseţe cum sînt cele din parcul naţional Fuji-Hakone-Izu, oferă poziţii dintre cele mai favorabile pentru contemplarea măreţiei lui Fujisan, aleargă pe ţărmul oceanului suspendată între culmi de munte şi albastrul cu reflexe de smarald al apelor Pacificului, îţi derulează, apoi, o avalanşă de imagini în care construcţiile industriale alternează cu culturile de ceai verde, de mandarini sau piersici, cu orezăriile minuţios îngrijite, urcînd în trepte spre înălţimile munţilor. Cu cele 12 tuneluri, dintre care Nihonzaka, dintre Shizuoka şi Yaizu, are 2 025 metri lungime, cu 401 poduri de toate tipurile, dintre care Tenryugawa are 1 071 metri lungime, iar Sakawagawa, 65 metri înălţime, cu cele 22 camere de televiziune montate în tunelul Nihonzaka pentru prevenirea accidentelor, Tomei Kosoku Doro era una dintre cele mai moderne construcţii de acest fel din lume, la data respectivă. Una dintre noutăţi a constat în aceea că numai 5 la sută din cei 350 de kilometri ai săi sînt tronsoane în linie dreaptă, autostrada, inclusiv podurile şi tunelurile şerpuind uşor, în permanenţă, astfel încît în faţa şoferului să se deruleze, ca într-un caleidoscop uriaş, un peisaj cît mai variat care să-i menţină atenţia trează fără a-l suprasolicita şi obosi.

Un peisaj similar îl ai şi de la ferestrele largi, etanşe, ale superexpresului Hikkari, licăr de lumină, de pe linia de shinkansen care, pe traseul de 515,4 kilometri, între Tokio şi Osaka, construcţie unică la data respectivă, numără 69 de tuneluri şi 57 de poduri.

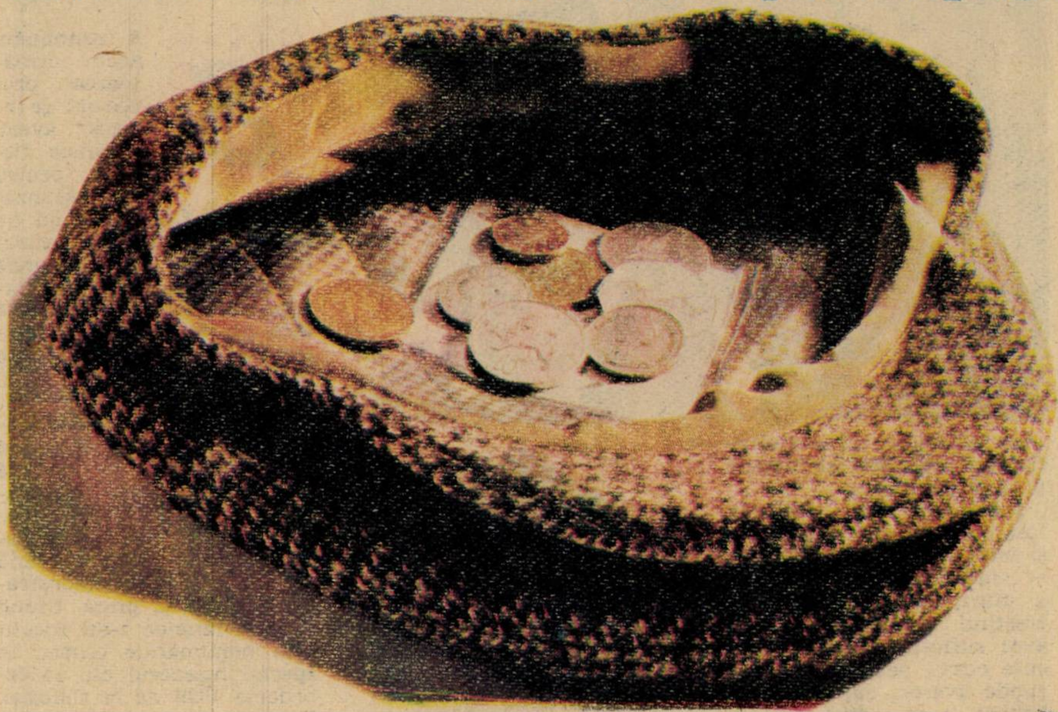
acă peisajele de astăzi de pe Tokaido nu mai amintesc aproape deloc de stampele lui Hiroshige, cele 11 staţii de popas de pe Kisoji, porţiunea de pe valea fluviului Kiso a lui Nakasendo, arată aproape neschimbate, creîndu-ţi iluzia întoarcerii în timp. Cu greu îţi vine să crezi ochilor şi să admiţi că drumul asfaltat şi automobilul cu care ai venit pînă aici sînt totuşi dovezi concludente că de stampele lui Hiroshige, înfăţişînd aceste locuri, te despart 150 de ani. Ca şi călătorii de acum cîteva sute de ani poţi să te strecori, lăsîndu-ţi încălţămintea la intrare, într-unul din hanurile din lemn înnegrite de vreme, cu panouri din lemn lăcuite şi hîrtie albă mată ce filtrează şi îmblînzeşte lumina soarelui şi poţi rămîne peste noapte într-una din încăperile de la etaj, cu vedere spre ceea ce se mai păstrează din Kisoji. Alături de asemenea imagini, în toate cele 11 popasuri ai posibilitatea să-i priveşti pe artizanii locului confecţionînd cu măiestria moştenită de generaţii aceleaşi obiecte asupra cărora se aplecau cu migală şi înaintaşii lor. Asemenea impresii vii păstrez de la Tsumago, Narai şi Fukushima.

Pietroaiele mari puse pe acoperişurile caselor vechi pentru a nu le lua vîntul, traseul foarte accidentat de pe cei aproximativ 60 de kilometri dintre primul şi cel de-al II-lea popas, podurile suspendate de liane care se mai păstrează din loc în loc îţi sugerează, în acelaşi timp, cît de aspră şi de neîndurătoare a fost şi poate mai este încă viaţa pe aceste meleaguri, oricum mai puţin romantică decît apare în stampele lui Hiroshige. La Fukushima, unde valea Kiso se închide strînsă în chinga crestelor uriaşe ce se avîntă spre altitudini de 3 000 metri, călătorul era confruntat, după trei zile de urcuş greu, cu puţinul său bagaj în spate, de o gardă militară înarmată pînă în dinţi, ca şi la bariera din Hakone, căreia trebuia să-l prezinte „paşaportul" de lemn cu sigiliul shogunal şi să se identifice pentru a fi lăsat să treacă.

Vechile drumuri ale ţării îşi fac şi indirect simţită prezenţa în acest secol al automobilului şi al vitezei. Alături de reţeaua de autostrăzi, amintind de mileniul al treilea, de drumurile naţionale sau prefecturale modernizate, în zonele rurale predomină acele michi asfaltate, atît de înguste încît nu se poate circula decît într-un singur sens. Cînd două automobile se întîlnesc, unul trebuie să se oprească, sau să se retragă pînă la spaţiile create în acest scop din loc în loc. Este şi aceasta o expresie a faptului că chiar într-unul din domeniile în care Japonia are privirile îndreptate spre mileniul următor, tradiţiile sale sînt atît de puternice încît supravieţuiesc, deşi totul pare să li se împotrivească. Ca să nu mai vorbim despre Daimyo Gyoretsu şi Aleea cu criptomeri de pe malul lacului Ashi, din districtul Hakone.

Paul Diaconu

UNDE A DISPĂRUT AVEREA

lui AL CAPONE?

n luna aprilie 1986, în subsolul hotelului „Lexington“ de pe Wabash Avenue din Chicago, a fost descoperită o ascunzătoare din timpul cînd în hotel se afla statul major al celebrului Al Capone. Deschiderea ei a fost urmărită în direct de milioane de telespectatori curioşi pînă la limită. Au intrat în funcţiune buldozere şi încărcături explozive, dar înăuntru nu a fost descoperit nimic. În afară de un aer stătut, captiv acolo de peste cincizeci de ani. Nici urmă de bani, nici urmă de aur. Nici măcar un schelet al vreuneia din cele şapte sute de victime ale marelui război al clanurilor din Chicago...

Cît a rămas, cît ar fi putut rămîne de pe urma lui Al Capone ?

Greu de imaginat. Epoca lui nu era încă cea a depozitării lingourilor de aur, nici epoca băncilor elveţiene. Al Capone a strîns sute de milioane de dolari, dar fără să fi fost un lacom sau un strîngător la ciorap. În timpul crizei economice din anul 1930 el şi-a sporit popularitatea prin organizarea primei „fundaţii a foamei“, un soi de cantine care hrăneau zilnic peste 3 000 de şomeri. În plus, îi plăceau femeile frumoase, afacere de pe urma căreia nu cunosc nici un bărbat care să se fi procopsit...

După cum spune un pro-

verb american: „L-au sărăcit caii prea grei și femeile prea ușoare"...

Între anii 1939, cînd a fost eliberat din închisoare, și anul 1947, cînd a murit — ciudat, dar Al Capone a murit în pat, ca toți... creștinii — Al Capone a avut suficent timp, suficiente ocazii pentru a-și ascunde averea, dar n-a avut pentru ce să o facă. Marele număr de membri de marcă ai „famigliei" și ai sindicatului său, dintre care mulți îi erau rude apropiate, i-au supraviețuit și au avut și timp și ocazii pentru a se înfrupta din plin — în folosul propriu sau al organizației — din averea lui Alfonso Capone, cum suna numele întreg al celui în cauză. Jake Guzik, un soi de ministru de finanțe al sindicatului, a murit în anul 1956, Johny Torrio, unul dintre fondatorii sindicatului și predecesor al lui Capone, s-a stins din viață în 1957.

Mult timp s-a aflat în fruntea organizației Sam Grancana, vărul lui Capone, care n-a avut șansa vărului său de a muri în pat. El a fost împușcat la 19 februarie 1975 pe o stradă din Chicago de un necunoscut, fapt ce i-a înduioșat pînă la lacrimi pe locuitorii ma-

Al Capone în carne și oase discutînd cu avocatul său John Steige.

relui oraș american, care nu mai văzuseră — săracii — asemenea răzbunare de prin anii '30 ! De parcă anii '30 n-ar fi la Chicago și în alte orașe americane în fiecare zi ! !

Milioanele lui Capone au fost transformate în investiții legale ale organizației, în hoteluri și cazinouri la Las Vegas și Atlantic City, în alte orașe în care acționează și acum elemente și grupuri ale crimei organizate.

Să examinăm acum următoarea problemă: ce interes aveau organele fiscale pentru ca ascunzătoarea lui Capone să nu fie goală ? În anul 1931 tocmai fiscul a fost instituția care a reușit ceea ce poliția Statelor Unite nu reușise să facă ani buni la rînd : să-l trimită pe Al Capone după gratii! Crima pentru care el trebuia să ispășească unsprezece ani de temniță — dar a scăpat după numai șapte întrucît a dat dovadă de o comportare ireproșabilă ! — se numește evaziune fiscală. Evaziunea fiscală a fost singura vină care i-a putut fi demonstrată! Literatura, presa, filmul și televiziunea i-au socotit însă nenumărate crime, în special masacrul din 14 februarie 1929 de la Chicago. Pentru această crimă nu numai că n-a fost pedepsit nimeni, niciodată, dar nu a fost nici măcar un acuzat.

În momentul cînd mitralierele și puștile de vînătoare cu țeava retezată au început să tragă făcînd șapte victime, Al Capone se afla în Florida. Era oaspetele procurorului local, care nu avea nici un motiv

pentru a nu se întîlni cu un om — l-am numit pe Al Capone — pentru care poliția avea numai cuvinte de laudă...

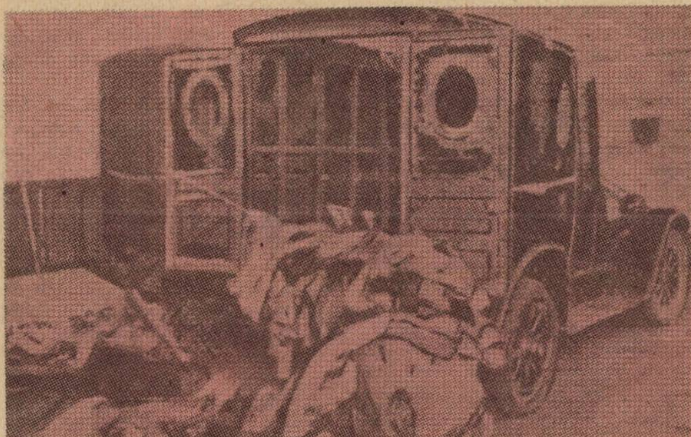
În afara unui singur om, oftalmologul Reinchard Schwimer, aflat acolo din întîmplare, toți cei împușcați făceau parte din clanul Morano. Aceștia se aflau în garajul numărul 2 122 pe Clarck Street, unde așteptau să sosească un camion cu whisky canadian, care însă n-a mai ajuns la destinație...

angsterii anilor '30 erau îndrăgostiți nu numai de femeile naive și de speculații, dar se bucurau și de simpatia opiniei publice. Aceasta în primul rînd pentru că ei se ocupau cu comerțul ilegal de băuturi, în care erau interesați peste trei sferturi dintre locuitorii Statelor Unite. Interogat în legătură cu practicarea comerțului ilegal cu băuturi, Al Capone a răspuns senin: „Nu am făcut altceva decît să satisfac o necesitate de primă mărime a populației".

Ceea ce a făcut sindicatul din Chicago s-a întins apoi în întreaga țară — un sis-

În ultimul film despre Al Capone, Robert de Niro joacă rolul marelui gangster. Iată-l aici, în timpul turnării, alături de Brian de Palma ● Un furgon poștal atacat de gangsteri

tem uriaş de import de alcool, dar şi o reţea imensă de întreprinderi pentru producerea lui ilegală. Reţeaua de producători şi distribuitori ai băuturilor alcoolice era cunoscută ca o îndeletnicire a mafiei irlandeze. La Chicago, reprezentantul ei era Dion O'Bannion, a cărui moarte şi înmormîntare a constituit unul dintre episoadele cele mai interesante ale războiului clanurilor din anii 1929—1930. El s-a soldat cu moartea a şapte suflete de ambele părţi !

Pentru traficul de băuturi alcoolice, cea mai mare importanţă o avea o porţiune de frontieră cu Canada lungă de aproape 500 kilometri şi practic nesupravegheată. O situaţie asemănătoare se întîlneşte astăzi la graniţa dintre S.U.A. şi Mexic, legată de traficul de stupefiante. Pe toată perioada valabilităţii prohibiţiei, adică de la 16 ianuarie 1924 pînă la 5 decembrie 1933, graniţa canadiano—americană constituia cea mai mare arteră pentru traficul de alcool. Adică whisky şi băuturi alcoolice tari.

La pătrunderea ilegală de băuturi tari în S.U.A. contribuia şi mica colonie franceză de pe Insula Sf. Petru denumită şi „Insula de şampanie", în timp ce Antilele reprezentau pentru Statele Unite „arhipelagul romului".

Fapt este că majoritatea alcoolului consumat de americani era de provenienţă... naţională ilegală. Băuturile de import erau extrem de scumpe astfel încît numai păturile bogate îşi puteau permite luxul de a le cumpăra. Dar în primul rînd, şefii clanurilor. Poate pare paradoxal, dar majoritatea dintre ei erau abstinenţi, aşa cum a fost cazul lui Johny Torrio, al lui Moran sau chiar al lui Capone, care se mulţumea doar să-şi boteze cu alcool mîncărurile preferate, dar în principal „spaghetti à la Bologna".

Dacă Capone nu consuma

Detectivul Pat Roche examinînd arme capturate de la gangsterii lui Capone.

băuturi alcoolice, le oferea cu largheţe oaspeţilor săi la seratele pe care le organiza şi la care participau în primul rînd autorităţile locale şi lucrătorii din procuratură. La aceste serate luau parte şi reprezentanţi ai cercurilor culturale, Al Capone fiind, după cum bine se ştie, un mecena al cîntăreţilor de operă, în primul rînd al operei italiene.

Ar fi fost normal ca în pivniţele lui Al Capone să se găsească cantităţi imense de băuturi alcoolice. Sticlele datînd de acum cincizeci de ani ar fi constituit, ele singure, o adevărată bogăţie. Din păcate, asemenea sticle nu s-au găsit...

n primii ani ai prohibiţiei, mii şi mii de locuitori din Chicago au devenit producători de băuturi alcoolice, deţinători de aparate de distilare ascunse prin pivniţe şi prin băi, de unde şi denumirea de „Epoca ginului din cadă", dată perioadei prohibiţiei. Mai tîrziu, această activitate a căpătat dimensiunile unei adevărate industrii, în special la periferiile oraşului Chicago. Războiul clanurilor se referă tocmai la această perioadă a industrializării alcoolului.

Trei erau clanurile care se înfruntau, după ce fiecare dintre ele lichidaseră alte zeci de clănuleţe. Primul şi cel mai vechi dintre clanuri a apărut cu mult timp înaintea prohibiţiei şi se numea Union Siciliana sau Mîna neagră. Adică mafia de mai tîrziu. Aceasta controla producţia siciliană şi italo-americană de alcool. Al doilea clan era North Side Gang şi acţiona în partea de Nord a oraşului Chicago. În fruntea lui se afla O'Bannion şi Moran.

Ultimul era sindicatul fondat de Big Jimm Colasim şi Johny Torrio, care mai tîrziu i-a cedat scaunul lui Al Capone.

După lupte care au durat un deceniu, a ieşit învingător — a se citi supravieţuit — Alfonso Capone. În cele din urmă, el a vrut să domine întreaga lume interlopă din Chicago. Nu a avut însă răgazul să se bucure prea mult de această situaţie pentru că în anul 1931 a fost arestat şi condamnat — după cum am văzut — pentru evaziune fiscală. Din închisoare a ieşit în anul 1939, cînd prohibiţia era un fenomen de domeniul trecutului...

În 1939 Capone avea patruzeci de ani. După ce a ieşit din închisoarea Lewisburs din Pensylvania, Capone nu mai era Capone. Creierul lui fusese distrus de sifilis. Îngrijirile celor mai mari specialişti americani nu i-au mai putut fi de nici un folos. Cîţiva ani mai tîrziu el se stingea din viaţă în luxoasa sa vilă dintre Miami şi Miami Beach, după ce făcuse o comoţie cerebrală.

Şi numai atunci, cînd cortegiul se îndrepta spre cimitir, numai atunci lumea a putut vedea cît de mare, cît de interminabil de mare i-a fost „famiglia"...

Nene

ROMANUL POLITIST FRANCEZ

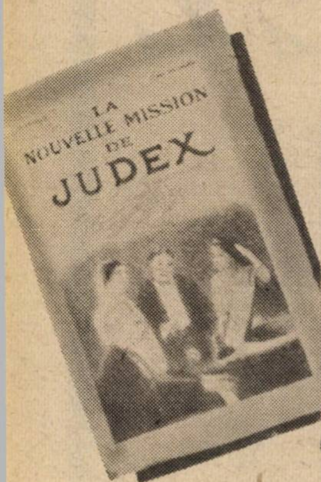
Intre «MĂRIRE și DECĂDERE»

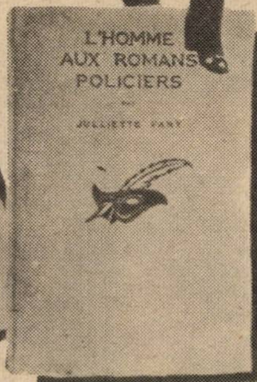

unoscuta revistă pariziană „L'Express" a publicat, mai de mult, o „anchetă documentară" asupra unui subiect aparent banal (deși, în realitate, cît se poate de captivant și plin de „tîlcuri" !) : „Le Polar francais"... Semnatarii textului întreprinseseră o analiză minuțioasă a romanului de tip „policier", de la origini pînă în prezent. Foarte informați, ei au reusit să ofere marelui public un adevărat reportaj istoric despre romanul polițist francez. Revelațiile acestui „documentar", scris într-un stil alert, plin de umor, dezvăluie întregul mecanism — nu numai literar, ci și social ! — al genului cu pricina, dovedindu-se extrem de instructive, mai ales datorită demitizării (uneori, chiar... „demistificării") unor tabu-uri care au ocupat, ani de-a rîndul, vitrina publicitară a vieții literare pariziene.

„Judex" — ediția princeps și coperta cunoscutei colecții „Le Masque"

De la Vidocq — legendarul personaj al secolului XIX — pînă la San Antonio, sau Gerard de Villiers (SAS !), istoria policier-ului se „măsoară" în... miliarde de centime ! O adevărată „bibliotecă-Babel", în care intră, de-a valma, romanțioase atacuri de caleşti sau echipaje princiare, sonde de whisky cu... cianură, aventuri cam fumegoase, în stil „gothics", prin subteranele obscure ale Parisului, gangsteri exotici, cu garoafă la butonieră, eroi „ne-mai-pome-nit-de-buni", care nu pot muri niciodată, chiar dacă ar vrea cu orice preț (vezi cazul James Bond, spre exemplu), maniaci răzbunători sau vampiri halucinanți, din foiletoanele de altădată, extremişti, criminali „chinezi", miliardari americani cinici, teroriști desfigurați de fanatism și spioane „trăznet", pe lîngă care Mata-Hari s-ar fi sfiit, de-a dreptul feciorelnic... „etc"...

Și toate astea, antrenînd, într-o progresie aproape „algebrică", avalanșa a mii de titluri, a milioane de volume ! De la Capul bunei speranțe pînă în arhipelagul Caraibelor și din insulele Fidji pînă la... Mecca, policier-ul — franțuzesc, sau nu — a crescut ca o maree, ca un „uragan de hîrtie" pe care, mai ales în epoca modernă, sînt mîzgălite violența, sexul, suspense-uri „faraonice", ş.a.m.d. Pe bună dreptate, reporterii revistei declară că, în asemenea condiții, aşteaptă cu o vie curiozitate, şi chiar nerăbdare, o chestie de genul „romanul japonezului canibal", sau vreo altă năzbîtie de felul ăsta.

Pe vremuri, lucrurile nu stăteau chiar aşa, deşi caracterul „industrios" al genului era vădit încă de pe timpul lui Judex sau Fantomas.

La începutul secolului, spre exemplu, Pierre Souvestre și Marcel Allain, autori ai fiorosului „Fantomas", își dictează, fiecare, cîte un capitol, publicînd în 32 de luni... 32 de volume ! Firește că asemenea cifre par caraghioase pe lîngă cele 600 de titluri ale lui Frederic Dard (San Antonio), cu cîte 1 000 000 (un mi-li-on) de exemplare fiecare !!! Lucrurile par şi mai limpezi atunci cînd citeşti declarația lui Gerard de Villiers, acest veritabil „anti Eugène Sue", după cum îl caracterizează reporterii de la Express :„Oamenii vor să se simtă puternici, virili, bogați, norocoşi. Eu le ofer ceea ce își doresc !" (Elementary, my dear Watson !)

Dar să urmărim, într-un mod ceva mai amănunțit, etapele acestei anchete pasionate.

Scurtă introducere

Toată lumea a citit, citeşte sau va citi un roman polițist. Nimeni nu face excepție : André Gide, Jean Cocteau, André Breton, etc., Guillaume Apollinaire, Louis Aragon, Max Jacob, Colette, toți devorau poveștile cu „Fantomas". Valéry Giscard d'Estaing îl prefera pe Ngaio Marsh ; Stalin și Robert Mitchum îl admirau, amîndoi, pe Sherlock Holmes ; Caruso, Faulkner, Malraux, Eddy Mitchell, Roland Barthes citeau și ei romane polițiste, iar Jean Paul Sartre mărturisea că citește cu mai mare plăcere „La série Noire" decît... Wittgenstein ! Și iată, că, după ultimele știri, romanul polițist cîștigă teren și în China, Coreea, Polonia, Niger : să fie, oare, acest gen „universal" ?! Cu siguranță, dar este, și aceasta s-a uitat, franțuzesc înainte de toate ! Și chiar dacă anglo-saxonii, în frunte cu Edgar Poe, au știut să-l perfecționeze, să-i stabilească „soluțiile" și „codurile" și, ca la tenis, sau flipper, să-i hotărască regulile, policier-ul s-a născut în Franța. Absent, în mod surprinzător, din orice antologii „serioase", policier-ul franțuzesc începe să-și făurească o identitate exact în momentul în care, „trăgînd cu un ochi la Zola și cu altul la Chandler", tinerii autori contemporani se lansează, cu „neo-policier"-ul, în marea literatură... Astăzi toți refuză să mai accepte categorisirea de „gen minor" !

Pierre Souvestre

„Și criminalul mai locuiește, oare, tot la nr. 21?"

olicier-ul rămîne etalonul-aur, deținătorul celor 24 de carate ale „Show-biz"-ului literar. In 1980, spre exemplu, s-au publicat 537 de titluri, deci, aproximativ, mai mult de unul și jumătate pe zi ! Cifră impresionantă și, totuși, aproape ridicolă, față de cea a tirajelor.

Iată un mic exercițiu matematic, pentru cei aflați în concediu și suferind de „rău de soare": dacă „La série noire" publică 48 de titluri pe an, cu un tiraj minim de 20 000 exemplare pentru titlu, care este tirajul total ? Sau, iată și exemplele următoare, pe care le-ați putea oferi copiilor, în loc de exerciții de recapitulare la albegră : colecția „Spécial Police", 84 de titluri pe an, cu 40 000 exemplare la fiecare titlu, 10 F volumul ; „Le Masque", 54 de titluri pe an, cu 10 000 exemplare la fiecare titlu, 10 F volumul ; „L'Executeur" (Gérard de Villiers) : 12 titluri, 100 000 exemplare, 12 F, etc... Există, aproximativ, 45 de colecții. Să zicem, în total, 15 milioane de exemplare difuzate pe an ! Echivalentul a 18 miliarde de centime... Crima, furtul, răpirile, escrocheria, șantajul, sustragerea fondurilor, terorismul, toate astea aduc, după cum se vede, beneficii uriașe.

Dar a rămas policier-ul franțuzesc la fel de îndrăzneț, după un secol și jumătate de existență ? „Și criminalul mai locuiește tot la nr. 21 ?".

O anchetă... cu surprize

ncheta revistei „Express", binecuvîntată de „Sf. Rouletabille", divinitatea tutelară a ziariștilor, a început în librăriile din Saint-Germain, unde rafturile cu „polițiste" sînt foarte bine aprovizionate. Au fost cumpărate toate titlurile disponibile: vreo 50 ! Coperți împodobite cu femei cu forme atrăgătoare, în costume de baie sau fără, „cu pahare de whisky cu... cianură", gangsteri exotici, războinici de „stînga", de „dreapta", de „centru", de „sus" sau de „jos", prizonieri revoltați, criminali „chinezi", bancheri americani veroși, imigranți deznădăjduiți, teroriști arabi, israelieni, irlandezi sau argentinieni, spioane „trăznet" din Honolulu, Malaezia, Hong-Kong, sau Patagonia : magazinul cu „accesorii" al policier-ului franțuzesc este perfect aprovizionat ! Este, mai de grabă, un „bric-à-brac" decît literatură...

Prima surpriză — viteza cu care sînt integrate subiectele de pe pagina de scandal a tuturor ziarelor : o femeie moartă la facultatea de medicină („Barbă-Albastră", „Satana & Co.", de Georges Pierquin, ed. Plon) ; dezbatere asupra pedepsei cu moartea („Et mort le venin", de Adam Saint-Moore, colecția „Fleuve noir") ; o afacere cu turmele de vite („Bontemps et l'officier perdu", de Auguste le Breton, Col. „Media 1 000"), etc. Ca și pentru romanele-foileton din secolul trecut, faptul divers servește drept punct de plecare. Cu o singură diferență: ștafeta a preluat-o romanul polițist, pentru că „faptul divers" este acum înecat în fluxul de nestăvilit al informației. Avînd ca trăsături principale violența și erotismul, acest tip de policier cu rădăcini în actualitate, se caracterizează printr-o sărăcie de conținut „egal împărțită" : blonde neprihănie... răpite de „arabi fioroși", copii supradotați, rîvniți de societățile multinaționale... Și reporterii de la Express exclamă cu o vicleană ingenuitate : „Așa stînd lucrurile, așteptăm cu interes... romanul japonezului canibal... !".

A doua surpriză — stilul întortocheat, ori de-a dreptul stupid, al romanelor de spionaj : „Se

Gaston Leroux
•
Emile Gaboriau

Maurice Leblanc

Marcel Allain (în 1964)

gîndea că acest gen de femeie întreprinzătoare, ducînd o viață periculoasă, înzestrată cu un coeficient de inteligență superior mediei normale, știind, în același timp, să rămînă feminină, n-ar trebui niciodată să dispară" („Alarme en Afrique"); sau : „Malko fu deodată străbătut de o dorință atît de puternică, de parcă ar fi fost conectat la o priză electrică" (S.A.S.: „Vengeance romaine"); sau : „Dacă te porți cum nu trebuie cu un gentleman terorist (sic!), te poți aștepta la consecințele cele mai rele"... („Matt et l'avion fantôme").

Romanul de tip „neo-policier"

A lături de această producție de masă, capabilă să înece în noianul ei pe cei interesați, fie ei de bună credință, mai există un curent relativ nou, care a luat naștere după evenimentele din Mai 1968 : „Neo-policier"-ul. Cei care îl acceptă văd în el expresia violenței cotidiene. Sînt aduși în prim plan abandonații „societății liberale avansate" (cerșetorii, vagabonzii, imigranții, drogații, șomerii), în sfîrșit, o întreagă faună, trăind la marginea existenței. Temele sînt : „fascinația exercitată de Franța", „explorarea obsedantă a cartierelor mărginașe", cu aspect, bineînțeles, kafkian, depersonalizarea individului în mijlocul societății de tip „Coca-Cola" etc. etc... Ai zice, mai degrabă, roman realist, decît „polițist" !.

«„Neo-policier"-ul — spun, în schimb, cei care sînt împotriva genului — n-a inventat nimic nou, nu a făcut decît să-l copieze prostește pe Céline. Iar cît privește problema șomerilor, a drogaților, a marginalizaților, nu face decît să creeze „probleme guvernamentale" serioase, cărora, culmea, li se mai și face publicitate politică ce alimentează, la rîndul ei, articole la modă, vîndute cu eticheta noului șic parizian» (Sună cam complicat, nu-i așa !?).

«La urma urmelor — se conchide — cei care scriu asemenea „neo-policier"-uri plonjează în real exact ca „onorabilele domnișoare bătrîne din Passy", care fac operă de caritate socială tricotînd maiouri pentru copiii orfani de la azil !».

Pentru a putea tranșa problema spinoasă a celor „pentru" și a celor „contra", a fost solicitat sprijinul lui Jean Patrick Manchette, inițiatorul mult lăudat al acestui nou curent și autor de succes al mai multor romane adaptate și pentru ecran („Nada", „Le Petit Bleu de la Cote Ouest"). Concluzia a fost cît se poate de clară : «„neo-policier"-ul a ratat șansele care i s-au oferit...».

«Învăluit în fumul, ieșind dintr-un țigaret lung, de „femeie fatală", Jean Patrick Manchette trădează o stare de agasare, reprimată îndelung. Să fi ajuns el, oare, la 40 de ani, bunicul „neo-policier"-ului !? Nu ne răspunde. De fapt, poziția lui este dintre cele mai favorabile. Tocmai fiindcă a inventat formula acestui tip de roman. „Am compus cuvîntul „neo-policier" după modelele deja existente, ca : „neo-nazism", „neo-protestatar", prin care critica desemnează surogatele. Culmea, unii dintre cei înverșunați împotriva genului, au preluat termenul creat de mine, fără malițiozitate. Alții, mai ales sprijinitorii partidei, s-au apucat să scrie romane grozav de slabe. Situația e amuzantă !". Concluzie : romanul polițist „neo" este pentru literatură ceea ce erau, în anii 39—45, ghindele pisate pentru cafea.»... Aferim !

Frederic Dard (San Antonio) împreună cu Jeanne Moreau în 1957

„Totul a început la 28 noiembrie 1860..."

„E curios — recunosc autorii anchetei — faptul că, deşi există vagoane întregi de studii despre istoria romanului poliţist, nici unul, pînă acum, nu a fost consacrat romanului poliţist franţuzesc, în ansamblu. În mod sigur Agatha Christie şi Raymond Chandler sînt cei care îi fac umbră".

Şi continuă : «Totul a început la 28 noiembrie 1860... În acea zi, o problemă grea chinuia mintea poliţistului Canler : spargerile succesive, din ultima vreme, deveniseră unicul subiect al ziarelor. Ultimul magazin „vizitat" — o ceasornicărie. Canler găseşte pe jos o bucăţică de hîrtie, în care hoţii îşi împachetaseră lumînările. Iar pe hîrtie, cîteva cuvinte scrise cu creionul : „1 kg de unt". Poliţistul face imediat vizite negustorilor de unt din împrejurimi. Unul dintre ei îl trimite la un băcan, iar băcanul îi oferă descrierea clienţilor lui, care cumpăraseră chiar lumînări. Lui Canler nu-i mai rămîne decît să facă arestările...» Să fie oare doar o banală întîmplare poliţistă ? Da şi nu ! Canler se hotărăşte să abandoneze profesiunea de poliţist în favoarea celei de... scriitor, aşa încît, în 1862 îşi publică „Memoriile", din care aflăm cum ancheta un caz, cum îşi elabora deducţia logică etc. A fost primul care a descris, pe hîrtie, o anchetă rezolvată prin mijloacele logicii !

„Înainte, ancheta unei crime se baza numai pe spionaj, pe interogatoriu, pe tortură, pe martori. Abia la mijlocul secolului al XIX-lea a apărut deducţia, în domeniul poliţist, sub influenţa ideilor ştiinţifice" — răspunde François Le Lionnais, mare maestru al şahului, erudit cu

Albert Pigasse, directorul colecţiei „Le masque", în 1965

vocație de matematician, cel ce prezidează, la 78 de ani, destinele societății „Dulipopo", adevărat laborator al literaturii polițiste, unde, sub privirea mereu prezentă a lui Raymond Queneau și cu binecuvîntarea „Colegiului de patafizică" („Știința soluțiilor imaginare, care stabilește o relație de tip simbolic între obiectele descrise prin proprietățile lor virtuale și proprietățile lor reale": Alfred Jarry, 1911 — n. aut.), 10 discipoli analizează lunar, cu mult

M. Lecoq văzut chiar de Gaboriau

umor, destinele comparate ale lui Sherlock Holmes și James Bond. „De fapt, primele elemente ale acestei literaturi s-au născut odată cu Vidocq" — spune tot el.

Înainte de a deveni vedetă de televiziune, Vidocq a fost eroul de umbră și lumină al Restaurației : hoț, vagabond, informator (ajuns șef al Siguranței, în 1811 !), patron de întreprindere în 1827, apoi din nou șeful Siguranței; salvează tronul lui Ludovic-Filip, în 1833 ; contribuie la victoria lui Louis-Napoleon Bonaparte, în 1848... Vidocq a fost, oare, un criminal genial sau „reprezentantul unor interese josnice", mincinos și paranoic ?! Din această ambiguitate a luat naștere ficțiunea — „Memoriile lui Vidocq", publicate în 1828 ; acestea, plagiate, copiate, trunchiate, imitate, au generat o întreagă literatură. Vidocq reprezintă binele și răul existent în unul și același om !

Și anchetatorii conchid : „Ciudata dualitate a rămas, pînă în zilele noastre, caracteristica polițistului din romanul franțuzesc (Maigret, Nestor Burma)".

François Le Lionnais : «Ce om ! Balzac îi aduce omagiul său, imortalizîndu-l prin figura lui Vautrin ; Vidocq îi întoarce complimentul: „Ah, dacă aș avea condeiul dvs., domnule Balzac, aș scrie lucruri care să cutremure din temelii cerul și pămîntul, despre geniul care clocotește în capetele, în pîntecele, în arterele celor născuți pentru a fi polițiști. Eu, de exemplu, pentru asta am venit pe lume ! Am nasul despicat, ca al cîinilor de vînătoare... Și dvs. îl aveți la fel ! Adulmecăm de departe...". „Complice" al lui Balzac, „inspirator" al lui Dumas", „colaborator" al lui Lamartine, Vidocq, este „îngerul negru" al secolului al XIX-lea !....»

El inventează, în „Memorii", toate miturile esențiale de care se va servi, mai tîrziu, romanul polițist : orașul, umbra și lumina, căutarea adevărului, forțele răului, gustul pentru deghizare (va fi, pe rînd, bucătar, valet neamț, ebenist, tăinuitor, negustor etc.). dezvăluirea mizeriei și a drojdiei societății... Ce om, într-adevăr: aureolă de sfînt și coadă de drac !

Coperte ale diverselor „policier"-uri contemporane

Puţină istorie literară

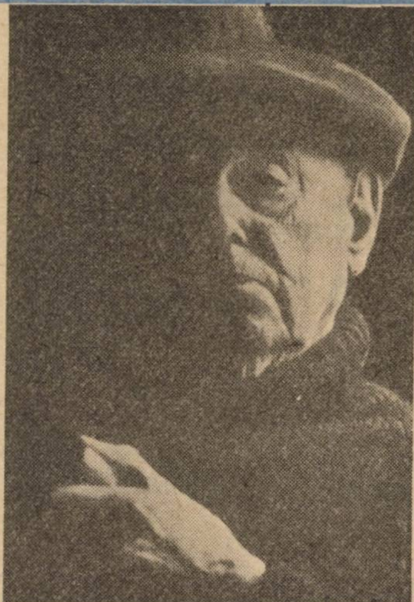
Şi bine, mergînd în pas cu secolul, publicul devine mai numeros, toţi revendică dreptul la informaţie, la intrunire, gazetăria ia avînt. Emile Girandin fondează primul ziar bazat pe publicitate — „La Mode". Şi, lucru şi mai important, începînd din noiembrie 1825, apare zilnic „La Gazette des Tribunaux". „Toţi marii scriitori ai epocii, Balzac, Hugo, Stendhal, erau abonaţi" — precizează istoricul şi filozoful Jean-Paul Aron. Şi tot el adaugă : „Cîteva din marile romane ale vremii au o coloratură poliţistă : «Splendeurs et misères des courtisanes», de Balzac, «Mizerabilii», de Victor Hugo, «Roşu şi Negru», de Stendhal. În secolul al XIX-lea orice gen de literatură are la un moment dat o tentă poliţistă. Chiar şi la Baudelaire se face auzit ecoul «mitului negru» al oraşului".

Alte nume legendare îşi fac apariţia pe scena literaturii : Ponson du Terrail şi „Rocambole" ; Eugène Sue şi misterele, renumitele „Mistere ale Parisului" ; Fréderic Soulie şi „Memoriile Diavolului" ; Dumas şi „Mohicanii din Paris"... Începînd din 1837 foiletonul este rege ! Instaurat în sistem de „va urma", foiletonul este „rutina literară a unei innădituri fără sfîrşit" : literatura populară plină de asasini şi de eroi, de orfane înlăcrimate şi de mame vitrege asupritoare, de dezmoştenite surori şi de salahori hămesiţi, de sentimente mari, eroice, şi de chemări la revoltă, foiletonul va fi albia în care se scurg toate ideile sociale radicale, de-a lungul genului poliţist franţuzesc, pînă la Leo Malet. Se face simţit chiar anarhismul".

François Le Lionnais : „Paul Féval este printre primii care au aplicat metoda aşa zis ştiinţifică, în literatura poliţistă, într-un mic roman necunoscut, «Jean Diable», unde eroul, un

Coperta cărţii «Bouchon de cristal» una din aventurile lui Arsène Lupin ● Gaston Leroux văzut de Guerin

Pierre Mac Orlan — celebrul autor al romanului „Carrefour de trois couteaux"

polițist, apelează la «calculul probabilităților» și la «teoria graficelor». Féval însuși declara : «Scriu pentru oameni care sînt în primul rînd inteligenți, înainte de a fi serioși»".

După Féval, Emile Gaboriau, fostul lui secretar, a semnat primele romane „polițiste" propriu-zise : „L'Affaire Lerouge" (1866, reeditată și în „Livre de Poche") ; „Le Dossier no 113" (1867, reeditată în colecția „10/18") ; „Monsieur Lecoq" (1869, reeditată de edit. Garnier). Erou preferat al cancelarului Bismarck, „domnul Lecoq", inspirat de Vidocq, este, la rîndul lui, modelul lui Sherlock Holmes ! Ca și Javert, din „Mizerabilii" (de asemenea, copie a lui Vidocq), are drept trăsătură caracteristică „o privire care întoarce pe dos buzunarele". Gaboriau marchează sfîrșitul unei epoci. Timp de douăzeci de ani literatura „polițistă" va dispărea, lăsînd loc faptelor... faptelor mai mult sau mai puțin „diverse".

„La Belle Epoque" și „Policier"-ul

A poi, călcînd pe urmele lui Ravachol, realitatea începe, deodată, să agreseze ficțiunea : bombele anarhiste și scandalurile explodează. Se instalează frica, întreținută de o burghezie temătoare și snoabă. După părerea lui Jean-Paul Aron „societatea secolului al XIX-lea este o societate de proprietari fricoși... Se delectează cu propriile spaime, le instituie ca mit pentru a le stăpîni, în fapte și în literatură".

În 1905, după arestarea banditului Marius Jacob, anarhist mîndru de poziția lui, romanul polițist franțuzesc, eclipsat, începînd din 1887, de Sherlock Holmes, își ia, în sfîrșit, revanșa !

În 1907 apar două cărți : „Le Mystere de la Chambre jaune" de Gaston Leroux, și „Arsène Lupin, gentleman cambrioleur", semnată de Maurice Leblanc. Eroul primului roman, Rouletabille, este ziarist, detectiv amator ; Lupin, eroul celui de al doilea roman, este un dandy al spărgătorilor. Unul are misiunea de a liniști, celălalt de a îngrijora... Rouletabille persiflează, deranjează, pune la îndoială poliția, ordinea, legea ! Arsène Lupin, deși „canalie pînă în măduva oaselor", afișează convingeri conservatoare. Să fie vreo contradicție ? Totul depinde de punctul de vedere al fiecărui istoric literar. În fond, Lupin și Rouletabille sînt, totuși, fețele aceluiași personaj...

Maurice Leblanc se definea ca fiind, din punct de vedere politic, „dreyfusard" și „liberpansist nonșalant". Gaston Leroux, în schimb, era ziarist. Acest reporter glob-trotter a descris primele mișcări revoluționare din Rusia, în 1905 : „Dezastrul țarismului se va produce în mod sigur ! Nu trebuie să ne mințim ; sîntem în preajma unor drame nemaipomenite !" Vizionar, dar și... umorist, petrecăreț în același timp, alergînd prin redacții și prin restaurante „precedat, cu trei pași înainte, de propria burtă", Leroux a fost, de asemenea, creatorul unuia dintre cei mai renumiți eroi din istoria romanului polițist : „Cheri-Bibi".

Așa cum subliniază François Le Lionnais : „Chéri-Bibi, criminal, evadat de la ocnă, este un erou nevinovat, este cealaltă față a lui Rouletabille. Împreună cu Arsène Lupin formează, toți trei, fața «de umbră», fața ascunsă, a perioadei «La Belle Epoque»".

În 1911, un al patrulea bandit li se alătură celorlalți : e frumos, crud, acționează repede... Inspiră groază. Fantômas ! Creatorii lui — Pierre Souvestre și Marcel Allain, — sînt și ei ziariști ; dictează fiecare cîte un capitol, unul începînd cu „totuși" și celălalt cu „cu toate acestea", pentru a se recunoaște. În 32 de luni vor da la tipar 32 de volume. „Fantômas, sau omul grăbit al Apocalipsului !..." — exclamă autorii anchetei.

Jean Paul Aron : „Cu toate că prefectul Lepine se încruntă cînd aude de el, Fantômas este, de fapt, un personaj care face bine astimpărînd teribila poftă de ficțiune a publicului. Fantômas întruchipează toate spaimele romanțioase din «La Belle Epoque». Este o figură expresivă și demonică". Punctul de vedere al istoricului se intersectează cu cel al cititorului : Fantômas, descendent al lui Lupin și Rouletabille, apărut imediat după dezmembrarea bandei lui Bonot, este „elogiul scînteietor al violenței anarhiste" : el pradă, fură, tortureazã și, ca și Chéri-Bibi, face figură de vampir sadic. Este contrapunctul genial al literaturii „serioase" din epocă „rafinată", „elaborată", împotmolită în arabescurile stilului și în plăcerea vorbăriei.

După cum spune fiul său, Claude (73 de ani), înainte de a-l crea pe Arsène Lupin, Maurice Leblanc a plecat din Normandia natală pentru a începe studii de drept la Paris. La rîndul său, Gaston Leroux a fost avocat, apoi cronicar juridic : „Am început cu cazul anarhistului Vaillant. Am continuat cu procesul lui Emile Henry..." În Rouletabille regăsim, de altfel, urmele acestui interes pentru elanul libertard...

Marcel Allain a făcut studii de drept înainte

de a deveni reporter şi de a-i lua interviu, la închisoare, renumitei „masque d'or", Pierre Souvestre a trecut şi el prin facultatea de drept şi era cît pe-aci să îmbrace roba de avocat !

Patru scriitori (dintre care trei, ziarişti), patru avocaţi „pervertiţi" de literatură. Şi ce literatură ! Ieşită din aceeaşi oală cu Ravachol ! Romanul foileton era „revoluţionar" în mod spontan ; romanul poliţist, însă, va simpatiza, în mod deliberat, pînă în 1950, în Franţa, cu anarhismul...

Jean Marais
în „Fantômas"

Colecţia „Le Masque"

e creează un fel de vid după terminarea Marelui Război, atunci cînd o mulţime de iniţiatori se lansează pe urmele înaintaşilor, luînd astfel naştere nenumăraţi „neo-Fantômas", ori „neo-Lupin" — şi genul se ofileşte din nou, îşi pierde strălucirea. „După Gaston Leroux şi Maurice Leblanc, după Souvestre şi Allain, nu mai rămăsese nici un autor adevărat" — afirmă Albert Pigasse. Retras în casa lui de la Sologne, creatorul necunoscut al colecţiei „Le Masque", aplecat asupra unui teanc de manuscrise, pe care le citeşte cu conştiinciozitate, Albert Pigasse, este, la cei 94 de ani ai săi, „stăpînul" policier-ului ; pîndeşte, încă neobosit, în hăţişurile literaturii criminale... „La sfîrşitul anilor '20, Franţa nu mai putea oferi nimic pentru romanul poliţist. Materia primă a trebuit căutată, de atunci încolo, în Anglia !" — spune el.

În 1927, Albert Pigasse o face cunoscută, în Franţa, pe Agatha Christie : admiraţia e unanimă. Mica colecţie cu copertă galbenă, purtînd emblema unei măşti, străpunsă de o pană, devine celebră ! Librar şi editor în acelaşi timp,

Claude Brasseur
în „Vidocq"

René Navarre
în rolul lui „Fantômas"

Pigasse, prin contactul cu cumpărătorii, are revelația amestecului dintre clasele sociale: dacă mai există clienți care se jenează și pretind că iau „Le Masque" pentru servitorii lor, alții — și nu dintre cei mai neînsemnați ! — se entuziasmează : Leon Daudet, Aristide Briand (pe atunci președintele Consiliului), Joseph Kessel, Francis Carco, Maurice-Constantin Weyer. „Publicul francez are nevoie de romane franțuzești !" — se gîndea Pigasse în 1930 și se hotărăște să creeze Premiul romanului de aventuri, menit să încununeze un autor francez. „Primul premiu a fost obținut de Pierre Very. Era un tip extraordinar : vindea cărți vechi într-un mic apartament. Și acest om care nu prea avea aspect de scriitor, a scris o carte formidabilă, «Le Testament de Basil Crookes», care i-a adus renumele".

Mergînd pe urmele lui, anul următor, Stanislas-André Steeman a obținut celebrul premiu pentru „L'Assasin habite au 21", poveste ecranizată de Clouzot ; Jean Bommart creează, în 1933, romanul modern de spionaj, cu „Le Poisson chinois", Pierre Nord îl urmează cu „Terre d'angoisse". „Tanti Agatha", cu buclele ei albe și cu veniturile fabuloase, stîrnește multe vocații : Pierre Boileau, Thomas Warujac. „Librarul" Pigasse a dovedit existența unei școli franceze de literatură polițistă, adevăr care nu va fi niciodată dezmințit.

Înainte de al doilea război, „Le Masque" scoate în evidență faptul că tendința profundă a literaturii polițiste anglo-saxone este de a organiza romanul („joc destul de sec, dar perfect dirijat") în jurul unei singure întrebări : „Cine ?"

„Personaje simplificate", „intrigi sofisticate", este epoca de aur a „romanului-problemă". Dar, în curînd, autorii francezi dau replica : preferă să descrie o atmosferă și creează, ca și cinematograful epocii, „realismul poetic" ! Romanul polițist părăsește saloanele unde detectivi în frac descopereau riuri de diamante sub o canapea „modern style", pentru a se îndrepta spre străzile din jurul Bastiliei și spre apartamentele cu chirie din cartierele mărginașe : Francis Carco, Joseph Kessel, Pierre Mac Orlan toți se învîrtesc prin Pigalle și Montmartre, printre hoți și prostituate. Miroase din nou a „anarhism", iar noii eroi amintesc de Leroux și Leblanc. „Muzica libertară nu se poate uita chiar așa ușor... !" — conchid redactorii revistei Express.

Maigret și tradiția anarhistă

Ecouri stinse ale ei se mai aud chiar și la Maigret, care își face apariția în 1929 cu „Pietr le Letton". La Georges Simenon, amintirea anarhismului romantic, de la sfîrșitul secolului, capătă un aspect curios, după cum explică Jean Paul Aron : „Pînă la Maigret, eroii romanelor polițiste sînt toți școliți. Maigret, ca reacție împotriva scorțoșeniei detectivilor englezi, pledează pentru prioritatea instinctului. Odată

Jean-Patrik Manchette, autor al romanelor „Nada", „O Dingos, o chateaux" etc.

Jean Gabin în „Maigret“

cu el, raționalul pălește în fața subconștientului. El împacă «ordinea» cu «instinctul», iată tema care va fi exploatată de propaganda germană din epocă“. Să fie Maigret ... zelor hitleriste? ...

...ncheiere

... nu ne mai ră... întrebăm, ...ui. Maigret, gigant al literaturii ...iste, are acum statuie în satul olandez al lui Pietr le Letton, Delfzijl. O merită din plin, după 80 de romane în care a strălucit ca personaj „infailibil“...

După anii '40, anarhismul e din nou la loc de cinste, prin Leo Malet. Hoinărind neobosit prin Paris, prieten cu Eluard, cu Magritte și cu Dali, Malet este un „anarhist“ declarat. Își publică primul roman, „Johnny Métal“, în 1941. La scurt timp, îl inventează pe Nestor Burma, primul detectiv particular francez, care se naște, contestatar, cu pipa în gură, pe „rue de la Gare“, nr. 120, în 1943. Și aici se pune din nou problema atmosferei : «În policier-urile franțuzești lipsește ambianța misterioasă, „ceața“. Ceața „monopolizată“ de Simenon trebuia înlocuită cu ceva, dar cu ce? Cu camuflajul! Parisul în timpul ocupației, întuneric beznă, absența soarelui...“ — spune Jean Paul Aron. Nestor Burma își face apariția într-un lagăr, este repatriat ca sanitar la Lyon și debarcă la „Chatillon-sous-Bagneux“ : trăiește acolo, ca și Malet, de 40 de ani!

Universului popular al Parisului, creat de Malet („Noile mistere ale Parisului“ — un volum pentru fiecare arondisment), „La Série

Jean Richard în „Maigret“

Gerard de Villiers

Noire“ îi opune, începînd din 1948, urbanismul american, cu violența lui dezlănțuită. Acestei laturi „apocaliptice“ a policier-ului „made in USA“, îi va aduce un omagiu neobişnuit Boris Vian, în "J'irai cracher sur vos tombes..." („Voi scuipa pe mormintele voastre...“). Dar e prea tîrziu ! Parisul mitic, locuit de prostituate şi de golani, Parisul lui Vidocq şi Canler, a intrat deja în legendă ! Albert Simonin, pe care Malet l-a numit „Chateaubriand al argoului“, îl reinvie în chip genial în „Touchez pas au grisbi !“ (1953). Dar vai !, Simonin, poetul, este ultimul reprezentant al marilor romancieri „colţoşi“. După el, folclorul revine, dar sărăcit, cu Auguste le Breton („Du rififi chez les hommes“) şi, după model romantic, cu José Giovanni („Classe tous risques“). — Tradiţia „anarhistă“ se pierde, „policier“-ul de asemenea...

„Mărire şi decădere“: epilog !

Momentul va fi depăşit de rasismul, de xenofobia lui San Antonio (Frederic Dard, pe numele lui adevărat) ale cărui romane prezintă însă alte surse de interes şi pe care culmile nebănuite ale vulgarităţii le vor face deosebit de rentabile : 600 titluri publicate, a cîte 1 milion de exemplare fiecare !! Cifră care îl poate face gelos pe Gerard de Villiers, un alt împărat al literaturii poliţiste de masă, care, cu 63 de titluri („SAS“) şi cu cele 11 colecţii ale sale, acaparează piaţa franceză. Aici, anarhismul de altădată se reduce la expresia lui cea mai simplă : violenţă nestăvilită, şi se colorează în nuanţe întunecate — rasism (atenuat, totuşi, în ultima vreme), elogiul sistemului occidental, ideologie îngrijorătoare. «Pozînd, cu un pumnal nazist pe şemineu, Gerard de Villiers este prototipul „anti-Eugène Sue“ : „Oamenii vor să se simtă puternici, virili, bogaţi, norocoşi. Eu le ofer ceea ce îşi doresc !“.»...

În „Contract provocator“ (Fleuve noire), G. J. Arnaud, veteran al genului (300 de titluri !), imaginează o situaţie ciudată : Reagan, prezentînd victoria socialistă în Franţa, îl angajează pe scriitorul francez Mick Sanders să scrie un policier defăimător la adresa lui François Mitterrand. Mick Sanders, mîndru că scrie, bazîndu-se pe o documentaţie solidă, execută comanda şi devine „negrul“ provocator al preşedintelui american... „Ei şi ? Elementar, dragul meu Watson : personajul Mick Sanders nu vă aminteşte de nimeni ? Orice asemănare cu Gerard de Villiers nu poate fi decît o coincidenţă“ ! — exclamă autorii anchetei.

Nota bene : „Contract provocation“ a apărut, ieşind de sub tiparul imprimeriei Bussiere, din Saint Amand (departamentul „Cher“) la 17 aprilie 1981. Alegerile prezidenţiale au avut loc la 10 mai ! „Cine spune că romanul poliţist nu este ancorat în realitate ?...“

Scurtă în[illegible]

La urma urmelor, [illegible] mîne decît să ne [illegible] odată cu Anthony Burgess — care îşi mărturiseşte această nelinişte într-un interviu — dacă, peste un secol, aceste cărţi vor fi mai citite decît Camus sau Henry James...

Se pare că, în faţa acestui val de nestăvilit care este policier-ul („le polar“ — cum îl numesc francezii), sociologia literară rămîne, pe cît de „pedantă“, ca ştiinţă, tot atît de neputincioasă, iar critica preferă să bage capul în nisip, ca struţul. „Trăgînd cu un ochi la Zola şi cu altul la Chandler“ (cel puţin aşa ne lămureşte, după cum s-a văzut, ancheta de faţă !), sau încercînd să-l „copieze prosteşte pe Céline“, romanul poliţist — fie că este „neo“-policier, fie că este „exotic“, „erotic“, sau naiba mai ştie cum ! — a reuşit, mai în glumă, mai în serios, să intre, pe uşa din dos, în literatura lumii. Şi asta nu de ieri, alaltăieri, ci de peste un secol şi jumătate. Avea dreptate Ngaio Marsh cînd declara, ironic, dar nu fără un anumit cinism : „Toţi autorii de romane poliţiste sînt, de fapt, scriitori numai în timpul liber ! În realitate, ei sînt de profesie... bancheri“. Dixit !

Marius Petrescu

Sculpturi de Nicolae Kruch

TATĂL MEU

— poveşti (ale zilelor) obişnuite —

de Aline Giono

Cînd a intrat tata, eu şi sora mea tocmai ne făceam lecţiile la masa din sufragerie.

Tata, am spus-o deja, scrie poveşti pentru oameni mari, în biroul lui care se află în podul casei, ca să aibă mai multă linişte.

Cînd se satură de atîta linişte (ceea ce i se întîmplă de mai multe ori pe zi), coboară cele două etaje şi vine să vadă ce se petrece „la fetele lui".

În trecere, acum, nu pierde ocazia să-l necăjească pe căţel, apoi vine să ne zgîrie obrajii cu barba lui cea nouă. Atunci, conform jocului, noi scoatem strigăte ascuţite şi pretindem ca amîndoi obrajii să devină la fel de roşii şi usturători. Cînd ei ajung aşa, tata se duce în bucătărie special ca s-o sărute pe mama şi apoi să vadă ceea ce tocmai se pregăteşte pentru cină. Saltă capacele, miroase, îşi bagă degetul în sos, declară că mîncarea pisicii este cea mai îmbietoare, mama-l alungă şi el o porneşte din nou spre biroul lui, flu-

ierînd uşor.

Dar în ziua aceea, iată dialogul care ajunse la noi din bucătărie :

Mama : Dragul meu, am ceva să-ţi spun, dar mai ales nu te supăra !

Tata, gata să se supere bineînţeles : De ce vrei să mă supăr ?

Mama : Pentru că ceea ce-ţi voi spune nu-ţi va face plăcere. Iată : te-ai schimbat, nu te mai recunosc.

Tata, uluit : Nu mă mai recunoşti ? Ce-i cu povestea asta ?

Mama : Nu, nu mai eşti acelaşi, nu mai eşti la fel de drăguţ ca înainte.

— Ei, asta-i bună ! Şi după ce vezi tu că sînt, după cum zici, mai puţin drăguţ decît înainte ?

— Foarte simplu : la început, cînd te-am cunoscut, tu nu omorai pe nimeni.

— Cum aşa, nu omoram pe nimeni ? Şi azi omor mai mulţi decît înainte ?

— Sigur că da. Acum, în cărţile tale, toată lumea moare. Tu faci să-ţi moară personajele pentru un da, pentru un nu, tu le execuţi la fiecare pagină ; şi nu erai aşa înainte, şi iată de ce cred eu că-i rău şi că te-ai schimbat. Asta-i !

Cum era vorba de munca lui, tata fu atins din plin.

— Nu mai spune ! (Aproape că se bîlbîia de indignare). Dacă omor, înseamnă că am eu motivele mele, că povestea o cere. Este meseria mea şi ştiu ce am de făcut. E ca şi cum ţi-aş reproşa că tu pui prea mult din asta sau din cealaltă în mîncărurile tale (într-adevăr i se întîmplă să i-o reproşeze).

Şi, aprinzîndu-se din ce în ce mai tare :

— De altfel, asta nu mă priveşte decît pe mine şi, dacă-mi place, pot omorî o sută, pot omorî o mie, pot omorî o sută de mii... Pot omorî toată lumea ! Ei bine, dacă-i aşa, azi voi omorî şapte !

Şi a plecat din nou în biroul lui, după ce-a trîntit uşa după el.

M-am dus la mama-n bucătărie. Îşi amesteca sosul, era tristă. A trebuit s-o consolez.

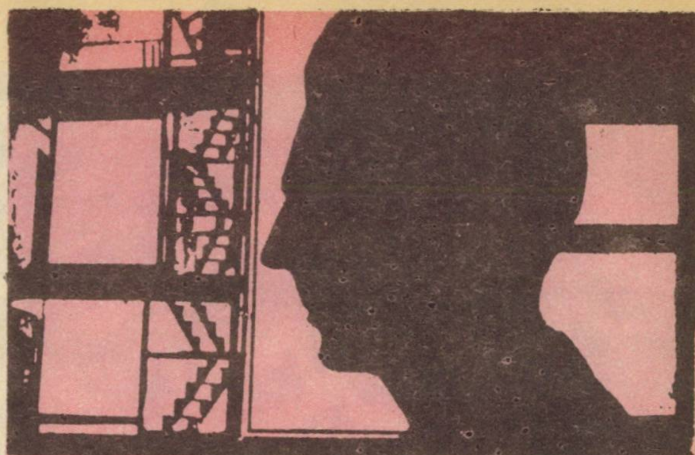
— Hai, mamă, tu nu crezi că tata-i cel mai drăguţ dintre bărbaţi ? Te distrezi cu el, este întotdeauna bine dispus, nu se ia în serios (în afară de cazul cînd pretinde că mă ajută să-mi fac problemele, dar ăsta-i un detaliu). Ce să ceri mai mult ? tocmai pentru că omoară atîţia oameni în cărţile lui, e aşa de drăguţ în viaţă.

Mama a acceptat să fie de acord cu mine. A rămas totuşi puţin îngîndurată. Suspina în faţa cratiţelor. Chipul ei părea să zică : „Nu vă măritaţi niciodată cu un scriitor. Te îndrăgosteşti de un tînăr bun, te trezeşti măritată cu un asasin".

Seara, la cină, tata a coborît surîzînd din biroul lui. A mers drept la mama, a cuprins-o tandru de umeri şi i-a zis :

— Vezi bine că nu sînt rău, : ca să-ţi fac plăcere, n-am omorît pe nimeni.

Alphonse Allais

SLĂNINĂ VIE

„Porcul, acest folositor auxiliar al măcelarului"

(BUFFON)

. . . .

Şi cu această ocazie, lăsaţi-mă să vă amintesc o anecdotă pe care-o povestea cu plăcere un unchi de-al meu mai bătrîn pe vremea cînd, bebeluş nevinovat şi trandafiriu, buclele brune-mi încadrau fruntea senină.

Doi inşi s-au hotărît odată să cumpere împreună un porc.

Pînă aici totul e bine.

În mod conştiincios, ei îşi îngrăşară porcul, aducîndu-i foarte multe resturi de mîncare, tărîţe şi chiar cartofi.

Cît timp dură această supraalimentare, cea mai bună înţelegere domni între aceşti coproprietari de treabă.

Iată de unde începu tărăşenia.

Într-o bună zi, unul din aceşti domni găsi de cuviinţă că porcul este îndeajuns de gras şi că a sunat ceasul să-l sacrifice.

Părerea celuilalt nu era deloc aceeaşi.

S-au hotărît să mai aştepte.

Trecură cîteva zile şi primul deschise din nou discuţia.

— E timpul să tăiem porcul nostru.

— Nu încă ! Eu mă pricep : porcul nu este încă bun de tăiat. Să mai avem răbdare.

Omul cel grăbit se scărpină la ceafă şi, cu tonul celui ce a luat o mare hotărîre, zise :

— Ascultă prietene, cu partea ta de porc poţi să faci ce vrei, dar eu o tai pe-a mea.

Zis şi făcut. De prisos să mai adaug că tăind jumătatea lui de porc, şi cealaltă jumătate murea.

...Această întîmplare mi-a venit în minte citind o uimitoare circulară pe care mi-a comunicat-o prietenul meu, E. Gautier, abilul director al „Ştiinţei franceze". Este vorba despre lansarea unei afaceri uluitoare, după cum spune prospectul : o întreprindere de **Scoatere a slăninii vii.** Începutul circularei, pe care v-o transcriu mai jos, vă va lămuri pe deplin :

„Porcarina"

Originea şi principiul invenţiei

„Cel mai nepriceput agricultor ştie că porcul ajuns la momentul psihologic (sic !), adică suficient de gras, neputîndu-se mişca, poate fi găsit de multe ori cu găuri în osînză, găuri făcute de şobolani.

Celebrul inventator dl. L. Tourillon, care ne-a cedat brevetele sale şi care rămîne fidel societăţii noastre, mirat de acest fapt, imagină faimoasa lui maşină de scoatere a slăninii de pe porcii vii.

Un pantograf elastic şi lame elicoidale cu lingură au stat la bază etc."

Urmează descrierea detaliată a operaţiei şi denumirea viitoarelor victime care aparţin raselor Middlesex, New-Leicester şi Tonkinoise. (Rasa Craonnaise se pare că are prea multă carne pentru acest gen de întreprindere. Fericită rasă !)

„...Bine exploatat, fiecare porc ne va oferi (! ! !) 100 kilograme de slănină pe an, adică cel puţin două sute de franci".

— Şi Societatea pentru Protecţia Animalelor ? ! veţi întreba dumneavoastră.

Cazul este prevăzut : un mic şi fermecător post-scriptum răspunde dinainte la această ameninţare :

„Pentru a linişti persoanele alarmate ca şi pentru a da satisfacţie Societăţii pentru Protecţia Animalelor, porcii vor fi anesteziaţi înainte de a fi supuşi operaţiei".

Să ne aşteptăm la o mare creştere a preţului cloroformului.

Traducere şi adaptare de
Octavia Buhociu

FRĂMÎNTĂRI

Relatarea omului în salopetă, cu o cască portocalie pe cap și încălțat cu bocanci cu talpa groasă de cauciuc, îl puseseră serios pe gînduri pe căpitan. Ofițerul, cu niște ochelari cu ramă subțire aurie, fața rotundă de un alb imaterial și ochii vii ce priveau fix spre interlocutor, semăna leit cu Al Bano. Parcă spre a se convinge dacă faimosul cîntăreț, scund de statură, n-are cumva tocuri mai înălțuțe, așa cum poartă italianul pe scenă pentru a egala cît de pe Romina încălțată, la rîndu-i în papucii ei celebri spre a nu-și depăși cu prea mulți centimetri soțul, se uită instinctiv spre picioarele ofițerului. Privirea fu discretă, dar totuși omul în civil o sesiză și surîse. „Vă uitați la pantofii mei, știu, semăn cu celebrul italian, mi-au mai spus-o și alții. Nu e cazul să mă fac mai înalt. Raluca, nevastă-mea, deși nu-i urîtă deloc, nu-i frumoasă chiar ca fiica lui Power, e mai scundă decît mine. Eu am un metru șaizeci și trei, iar ea doar unu și șaizeci, așa că n-avem probleme". Petrolistul se făcu purpuriu la față. „Vai, tovarășe căpitan, vă rog să mă scuzați. Semănați într-adevăr cu italianul, aveți o figură de om bun, veșnic bine dispus, simpatic, dar am privit în jos așa, fără să urmăresc ceva anume". „Vă rog să mă iertați. Mă obsedează asemănarea mea cu celebritatea peninsulară. Chiar și șefii îmi spun Al Bano. Dar să trecem la oile noastre. Ce vă aduce pe la mine ?" „Am stat mult și m-am gîndit, să vin, să nu vin... ? Toată lumea din orășelul nostru apreciază felul dv. de a fi, prietenos, deschis, dorind sincer să ajutați unde puteți. Asta m-a îndemnat să vin. Dacă era predecesorul dv., care se uita încruntat la toți și dădea toată ziua la amenzi cînd trebuia și cînd nu trebuia, nu călcam în biroul ăsta. Nu mi-a plăcut să umblu cu pîra, cu turnătoriile, dar întîmplarea prin care am trecut, m-a descumpănit. Am eu dreptul să tac, să țin pentru mine, să înmormîntez, cum s-ar zice, o mîrșăvie ? E vorba doar de un om, mai ales că-mi era și cumătru. Tare nevoiaș, Nea Blană, cum îi era porecla, nevastă bolnavă, un copil de nouă ani, bolnăvicios, și încă doi mai mici. O ducea greu de tot. Numai necazuri pe capul lor. Nu era băut cînd a dat peste el. Nu mîncase nimic toată ziua. Omul cu necazurile, cu gîndurile lui...". „Nu înțeleg, tovarășe Ștefan, ce vreți să spuneți. Vă supărați dacă vă rog să fiți mai explicit ?". „Nu, nu, dar... îmi vine tare greu să vorbesc, deși cînd am plecat de la lucru, doar știți, facem foraje aci la doi pași, eram hotărît să vă spun. Aveam în minte toată convorbirea de-a fir a păr. Am venit într-o fugă, după cum vedeți, cu casca în cap, murdar, dar acum m-a părăsit curajul. Dacă nu s-o adeveri, n-o fi așa, nu mă încarc cu un păcat ? M-am chinuit toată noaptea, m-am zvîrcolit în

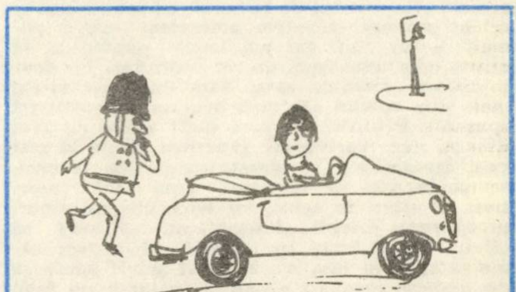
somn — și ce vis? Crucea de lîngă Hanul cu Plopi era mai mare decît cea de pe Caraiman. Cu litere mari de-o șchioapă, ca de foc, scria pe ea Povarnă Grigore. Curios, anul, luna și ziua morții nu mai apăreau. Pe cărare către ea, în șir indian, o procesiune de oameni înveșmîntați în negru, cu rase și capetele tunse ca franciscanii. Își frămîntau mătăniile în mînă. M-am trezit lac de sudoare". Al Bano asculta cu pacientă. „N-am putere să vă spun. Dacă n-o fi așa? repetă el întrebarea ce-l chinuia. Dacă omul a vrut să facă o glumă cu mine? Parcă-i văd în semiîntunericul cabinei, pe mutra lui lunguiață, zîmbetul viclean atunci cînd a terminat de spus scurta lui poveste... Eram doar noi doi în mașină. Oricînd poate nega. Și atunci, domnule căpitan, cum rămîne cu obrazul meu?". „Nea Ștefane, dumneata procedezi cum te lasă conștiința, cum vrei, eu nu te oblig să-mi destăinuiești nimic. De te răzgîndești, pleci înapoi la lucru și ne despărțim tot prieteni. Cît privește adevărul o ieși el odată și odată la suprafață. Nici eu nu-s de principiu să pui oamenii pe drumuri pentru verificări, investigații. Ca să nu mai vorbim de un om poate nevinovat zbuciumîndu-se... Unul mai slab de înger, învinuit pe nedrept de ceva grav mai face cine știe? și un infarct. Ar fi totuși interesant să-mi spui despre ce e vorba. La urma urmei ai venit la mine să ne sfătuim, nu neapărat să-i facem cuiva vreun rău. Nu mai sînt un puști care crede că tot ce zboară se mănîncă.

tefan își luă inima în dinți. „Veneam de la „Crîngul lui Mircea", știți locul, acolo unde rîul, cînd e vijelios, mai, mai că spală drumul. Mă luase șoferul ăla de seamănă cu Kirk Douglas. Știe atîtea și atîtea istorii încît te uimește. Uneori e greu să deosebești poveștile lui, spuse de altfel cu atîta farmec, de lucrurile reale. Ne apropiam de monumentul ăla micuț cu crucea de care vorbeam, construit acum vreo patru ani lîngă fosta cîrciumă a lui State. Obloanele stau bătute în cuie de ani de zile. Noaptea ți-e și frică să treci pe acolo. Nu știu cum a rezistat. Aud că vor să facă pe locul dărăpănăturii o moară. Mai aveam nu mult, cincisprezece-douăzeci de metri pînă la crucea care are în mijlocul ei fotografia răposatului, o poză îngălbenită de vreme. Cînd l-am auzit pe „american" vorbind cu graiul lui sfătos, mi-am imaginat că va începe una din obișnuitele lui povești care au darul de a-ți ține atenția trează, chit că n-ai dormit de-o săptămînă. Nu mă așteptam ca eroul întîmplării să fie chiar el. „Vezi monumentul ăsta cocoțat pe dîmbul de piatră?". „Îl văd, cum să nu". „Află că omul ce zace sub pămînt, l-am terminat eu. Știi că nu beau, dar în seara aia m-a ademenit șeful cramei de la „Malu alb". Îi făcusem un bine, niște balast pentru curte în care, după cum știi, înoată în noroi, mai bine spus înota, că acum e ca pe bulevard". Am rămas mut. Mi s-au încleștat parcă fălcile. Ce să mai întreb? Să aibă impresia că-l trag de limbă? N-a mai dat nici un amănunt. A tăcut o vreme gînditor și apoi într-un tîrziu a facut o remarcă banală. „Se lasă ceața. Noroc că mai avem puțin pînă acasă". A oprit în dreptul porții mele, am coborît, i-am mulțumit, am vrut să-i dau niște bani, dar n-a primit. Camionul a demarat spre sondă. Cum se zice, domnule căpitan, povestea așa am cumpărat-o, așa v-o vînd. Alte amănunte nu știu. Să nu mă mai chemați. Faceți ce credeți de cuviință. Îmi pare bine totuși că m-am descărcat de povara istoriei astea... deloc plăcute».

cormonind prin dosare, ascultînd oamenii care își mai aminteau ceva despre întîmplarea petrecută cu cinci ani în urmă în seara aceea urîtă de martie, ce-și arăta încă colții, luînd la mînă documentele de călătorie ale mașinii ce printr-un noroc n-au fost distruse, s-a stabilit de fapt că mașini „ucigașă" fusese la cîteva sute de km în nordul țării. Era în reparații capitale. „Americanul" răspunde calm. «De ce i-am destăinuit povestea cu lovirea lui Blană pasagerului meu Ștefan? Deși v-ați convins că mașina era hăt departe de casa cu obloane, unde s-a petrecut tărășenia, iar eu eram de două luni în Siria cu ARCOM-ul, Ștefan n-avea cum să țină minte ce se întîmplase cu cinci ani în urmă, știa că am fost plecat „afară" dar nu mai reținea exact cînd. Așa

— Te invit să încetezi să mă fluieri și să mă mai urmărești. Altfel te spun soțului meu.

cum maistrul sondor a vrut să-şi descarce conştiinţa la fel am dorit şi eu. Mă apăsa moartea omuleţului acela pirpiriu, bătut de soartă în toate felurile. Aflasem că vecinul lui Blană, tot şofer, mare pilangiu, îl urmărise pe amărît aproape la pas cu camionul. Ştia că tocmai luase salariul. Lucra pe atunci la Uzina de anvelope pe o Tatră imensă. După kilul de ţuică băut la prînz, lui Antim i se uscase gîtul. Nu te joci cu pofta beţivului de a bea în continuare pînă nu mai ştie de el. Îl mai tapase şi alteori pe Blană de bani. Nu-i cerea mult, maximum un pol. Asta cam de două ori pe săptămînă. Pentru bugetul amărîtului, ce avea atîtea guri de astupat, era însă mult. Mai ales că nu mai vedea niciodată înapoi paralele. „Vecine, îmi eşti simpatic dar nu-ţi mai pot da bani de băutură. Ţi-aş da dacă aş avea, nu zic nu, dar nu-mi rămîn pentru mîncare. Plus doctoriile pentru Saveta cu inima ei bolnavă. Al mic doar ştii că e epileptic. Iartă-mă !". Blană era un om blajin. Cele mai grave lucruri le spunea calm, cu blîndeţe. Antim s-a încruntat, nu i-a răspuns nimic şi s-a urcat în enorma lui cabină. S-a ţinut după el cu maşina, aşa cum vă povesteam. În apropierea locului unde familia lui Blană, înglodîndu-se în datorii, i-a clădit apoi crucea, Antim l-a lovit în plin. I-a cotrobăit prin buzunare ca un tîlhar, i-a luat toată chenzina, cinci sute de lei, din buzunar şi s-a pierdut în noapte. Omul mai trăia. Medicii au spus că de fapt a murit de frig. Dus la spital ar fi supravieţuit. „Douglas" aflase povestea tot la o beţie. Antim băuse zdravăn. Îşi ţinea capul cu coatele pe masă privind în gol. Ploscă, bufetierul, îl anunţase că închide. „Plec, plec, vreau doar să-i zic ceva „artistului". „Care-i baiul, Antime ?" „Saveta cu copiii. N-au nici după ce bea apă. I s-a îmbolnăvit şi Mitru, mijlociul, de gălbinare". I-aş ajuta, dar eu tot ce am las aici la Ploscă. Dau tot pentru băutură. Pentru asta l-am doborît şi pe Blană. Cînd îi văd cît au ajuns de jos pe ai lui mă cuprinde jalea. Dar parcă nu-i mai e milă unuia de altul"».

Omul cu înfăţişarea de artist a aflat cu uimire tărăşenia cu vreo doi ani după ce Saveta ridicase micul monument. Fărdelegea îi stăruia în minte. «Şi-a uşurat el sufletul şi mi-a pus mie în spate crucea s-o duc. Beţivul a şi uitat probabil ce mi-a zis atunci cînd Ploscă ne zorea să părăsim localul. „Kirk" i s-a destăinuit la rîndu-i lui Ştefan. N-a îndrăznit să-i zică direct lui Al Bano. „Mă ştie de poamă nu prea bună. Cam o dată pe lună, mai transformam cîte o masă de la bufet, cu tot ce era pe ea, în pulbere, fusesem amestecat într-o poveste cu un viol, dar am scăpat pentru că în chestia asta avusesem un rol secundar. Eu doar le găsisem puştilor casa. Asta după ce m-am întors din pustiul ăla unde lucram la patruzeci de grade. Probabil de prea mult soare ce m-a bătut în cap. Tăriile mă zăpăceau şi ele şi mai mult. De-aia am şi plecat înainte de termen. Cel puţin aici îţi răcoreşti capul mai uşor. „Cum ai ajuns tu acolo, mă Kirk-ule, nu ştim". îmi spuneau colegii. „Probabil nu aflaseră că eşti în relaţii bune cu licorile". Mi-a fost ruşine să apar în faţa dv. M-aţi fi privit poate cu neîncredere, deşi nu mi-aţi fi arătat-o pe faţă. Vă faceţi meseria cu discreţie. Nu v-am auzit o dată ridicînd tonul. Dacă eşti deştept nu-i nevoie de brutalitate. Dovezile îs mai tari decît

Ilustraţii de Eugen Taraş-Oituz

bătaia. Am ales calea prin Ştefan. Spusele lui erau credibile, cum s-a şi întîmplat de fapt. Cît de înrăit să fie un ins, tot nu poate trăi ştiind că viaţa unui om a fost luată şi făptaşul se întîlneşte zilnic pe uliţă cu văduva şi orfanii şi încă mai are tupeul s-o întrebe „Ce mai faci Saveto, cum o duci ?". M-am văzut cu sondorul zilele trecute. „M-ai băgat Douglas în tărăşenia asta fără să-mi spui că n-ai fost tu în cauză. Tare mi-a fost ciudă pe tine. Prima dată cînd l-am văzut pe Al Bano încruntat. Era în zilele cînd iţele se lăsau greu descurcate. Dar i-a trecut cînd lucrurile s-au lămurit». „Nea Ştefane, am cercetat hîrtiile. De zece ani în urbea asta a noastră de munteni cumsecade nu s-a petrecut altă faptă gravă. Bineînţeles, că furtişaguri au mai fost. I-am dat de rost cam greu, autopsii, expertize. Unii nu-şi mai aminteau, alţii chiar de ştiau ceva nu voiau să se complice. Pierdusem, să-ţi spun drept, speranţa că vom mai putea face ceva. Important nu e atît că Antim va intra la zdup. Totuşi liber fiind, ăsta cu capul veşnic plin de... vapori, ştii mata din care, oricînd îţi poate face o boacănă. Oamenii or să răsufle uşuraţi. Biata Saveta, ştie măcar cine i-a răpus bărbatul. I-am spus pe ocolite ceva despre ucigaş. Mi-era frică de inima ei. Burlacu mi-a promis că o ia la el la filatură. Copiii i-au mai crescut, îi e mai uşor acuma".

„Italianul" îşi ia nevasta de mînă, tandru tot aşa cum se poartă „originalul" cu Romina, şi se îndreaptă spre locuinţa familiei unde e invitat să vadă o casetă cu... Al Bano. Merge cu soţia la braţ şi gîndurile îi zboară. „Parcă e nevoie ca scriitorii să inventeze ? Viaţa le furnizează de-a gata istorii, poveşti, cazuri interesante, tulburătoare." A nu le confunda cu „Dicţionarul de idei primite de-a gata" al lui Flaubert, genial elaborat dar cu altă destinaţie.

Victor Beda

A murit Dr Tester în 1944?

Un agent dublu în România anilor '40: «INSENSIBILUL»

Decesul spionajului romantic

n anii premergători cît și pe parcursul celui de al doilea război mondial, România a fost scena unor operațiuni unde și-au dat întîlnire și au acționat stele de prima mînă atît ale serviciilor secrete aliate cît și ale Axei. „Preferința" acestei alegeri a fost bineînțeles dictată în primul rînd de poziția geografică și în al doilea rînd, nu mai puțin important, de faptul că țara noastră era capabilă să furnizeze petrol și griu, elemente vitale cu care se alimentează orice armată modernă.

Perioada spionajului romantic era de domeniul trecutului, rămînînd prezentă doar în romane și scenarii de film. Între anii 1930—1940, au fost puse la punct metode și tehnici noi, în care factorul psihologic deținea un rol de seamă. Activitatea informativă nu mai era concepută și practicată conjunctural, ci pe baza unei politici și strategii de lungă durată, care să țină seama de interesele majore ale statului și nu ale unor probleme de moment[1]). Conducerea tactică a fost încredințată unor specialiști, universitari, care au conferit spionajului un caracter științific, bazat pe cunoștințe de psihologie, sociologie și economie. Locul aventurilor a fost luat de oameni bine pregătiți care ocupau o poziție de vază în societate.

Analizînd evenimentele și pe protagoniștii lor, ne-am oprit asupra unei figuri singulare și reprezentative, despre care mulți istorici și scriitori contemporani sînt de acord că ocupă un loc de prim rang în galeria marilor agenți secreți ai secolului XX. Este vorba de Arthur Albert Tester. Duritatea acestuia, sîngele rece, modul cum reacționa la cele mai teribile întîmplări neașteptate sau de pildă maniera în care își sacrifica proprii colaboratori atunci cînd aceștia nu-i mai erau de folos, i-au atras epitetul de „Insensibilul". Dar nu numai acestea

---

[1]) **Jacques De Launay și Roger Gheysens: Les grands espions de notre temps, Ed. Hachette. Paris, 1971.**

au fost motivele care ne-au determinat în alegerea noastră, ci şi faptul că Tester şi-a desfăşurat cea mai mare parte a activităţii sale pe teritoriul ţării noastre.

În reconstituirea pe care o prezentăm — succint — în cele ce urmează, ne-am folosit pe de o parte de studierea unei vaste bibliografii, dar contrastant de săracă în referiri la personajul nostru şi deseori contradictorii, iar pe de altă parte încercînd să reconstituie pe baza mărturiilor celor care l-au cunoscut, lucru care nu a fost făcut de autorii pe care îi vom cita. Acest din urmă fapt, ne-a permis să avansăm o serie de ipoteze în privinţa apartenenţei sale la unele servicii secrete, a locului ocupat şi mai ales asupra aşa zisului său sfîrşit. Sînt aspecte care au fost neglijate de ceilalţi autori, care, nefolosind instrumentele ce stau la îndemîna istoricului, s-au grăbit, coroborind doar date jurnalistice şi rapoarte ale poliţiei, să tragă concluzii pripite.

O fişă biografică oarecare

rthur Tester s-a născut la Stuttgart, la 23 august 1895. Fred Tester, tatăl său, cetăţean englez, era consul al Marii Britanii în acel oraş. Mama lui Tester, Louise Emma Kaeuffelin, era de naţionalitate germană. Fiul lor şi-a efctuat studiile mai întîi în Germania şi apoi în Anglia. Din adolescenţă a vădit o adevărată înclinaţie spre actorie, dar cu trecerea anilor, această pasiune a cedat locul unor preocupări mai concrete, studiind dreptul şi economia. Din aceste două direcţii — arta de a se metamorfoza şi spiritul practic — a rezultat personalitatea viitorului spion, trăsături care îl vor ajuta în activitatea sa de mai tîrziu.

Anii trec şi în afara unor călătorii efectuate în Europa, America şi Asia, un singur eveniment este demn de reţinut : o poveste de dragoste cu o fermecătoare nemţoaică pe nume Ingeborg Alt, care după căsătorie îi va dărui patru copii : Violet, Marghit, Mary şi Fred. A mai avut un băiat dintr-o legătură pasageră, Arthur, pe care deşi nu l-a recunoscut legal, s-a ocupat de creşterea şi educaţia lui.

Exact după şase ani, Arthur Tester s-a despărţit de prima soţie şi, un an mai tîrziu, s-a recăsătorit cu Uckert Carlotte Seifer, o fostă balerină berlineză, cu care a mai avut o fiică, Lillian, născută la Broadstaires în Anglia.

Prima soţie, lipsită de mijloace materiale, îi va încredinţa lui Tester pe Mary şi pe Violet, iar mai tîrziu şi pe ceilalţi copii. În căutarea unei situaţii materiale mai bune, Tester pleacă în Germania, în 1925, unde părinţii săi dispuneau de o anumită avere. Să nu uităm că în grija sa, la numai 30 ani, se afla o familie destul de numeroasă ce trebuia întreţinută.

În perioada anilor 1915—1925, cu excepţia unor scurte călătorii, mai ales în Anglia, Tester s-a aflat în Germania, unde în timpul primului război mondial va activa ca actor amator în faţa răniţilor din spitalele de campanie, apoi se avîntă în activităţi financiare, domeniu în care se va perfecţiona neîncetat şi se va dovedi în scurtă vreme un abil întreprinzător.

În aceşti ani tulburi vine în contact cu viitorii pontifi ai nazismului, cimentîndu-se o prietenie ocultă. Individ dotat cu mult simţ practic, Tester îşi dă seama de foloasele pe care le-ar putea trage şi îşi joacă rolul de partizan al naţional-socialismului. În căutare de lucru, el atrage atenţia serviciilor secrete germane şi apoi naziste. Recomandat de camarazii săi, el este recrutat şi i se creează fără mari dificultăţi o nouă identitate care să-i permită stabilirea în Anglia. Apartenenţa sa — era doar fiul unui notabil diplomat britanic — îi oferă posibilitatea de a fi plasat cu uşurinţă şi fără a trezi bănuieli în tabăra engleză. Obiectivul : infiltrarea în serviciile de contrainformaţii britanice ! I se dă mînă liberă în multe privinţe pentru a lua hotărîrile ce le credea de cuviinţă, dar în acelaşi timp, prietenii şi stăpînii săi îl ţin departe de adevăratele lor intenţii.

În 1925 pleacă în Anglia, hotărît să se angajeze cu toate resursele pe traiectoria ce i se oferea. Fire cheltuitoare, înclinat spre aventură, va desfăşura la Londra o activitate ce se, va solda cu acumularea unei importante averi. Îşi redobîndeşte cetăţenia britanică, avînd acum o dublă naţionalitate : germană şi britanică, fără ca aceasta să trezească suspiciune cuiva.

Proprietarul yachtului „Lucynda"

el care cercetează această perioadă din viaţa lui Tester este frapat de o constatare izbitoare. Activitatea pe care o duce în Anglia, la Londra, are un dublu aspect : o continuă goană după bani şi în acelaşi timp, o vădită strădanie de „acoperire", dorinţa de a oferi o anume imagine ocupaţiei şi comportării sale. Dacă apelăm la amintirile celor care l-au cunoscut, ne putem da seama că „juca" foarte bine datorită cunoaşterii unor subtilităţi juridice şi economice ale

economiei capitaliste ; tehnica sa consta în a crea întreprinderi, a-şi lua asociaţi cu capital lichid, apoi a depune bilanţul după ce a „economisit" activul. Bine „acoperit" din punct de vedere juridic — studiile făcute dădeau acum roade —, Tester se sustrăgea întotdeauna, la momentul oportun, din afacerea începută şi bineînţeles niciodată nu era în pierdere. I-au fost suficienţi cîţiva ani de asemenea operaţii pentru a se număra printre oamenii bogaţi ai societăţii londoneze. Nu a fost scutit nici de scandaluri, dar nu a ajuns niciodată să fie acţionat în judecată. Puţini îşi pun totuşi problema adevăratei provenienţe a banilor şi nu remarcă o anumită coincidenţă între prosperitatea economică a lui Arthur Tester şi instaurarea nazismului în Germania. Se insinuează treptat în „lumea bună" londoneză şi îşi consolidează continuu poziţia prin persoane importante pe care mai întîi le invită la petreceri sau le împrumută cu bani. Îşi cumpără o crescătorie de cai pentru curse, mărindu-i şi modernizîndu-i grajdurile. În preajma acestora foia o lume pestriţă, compusă din tineri aristocraţi, diplomaţi, politicieni şi, bineînţeles, mulţi aventurieri. Atunci cînd prietenul său, lordul Curzon, aflat în dificultate financiară, şi-a făcut cunoscută intenţia de a-şi vinde o superbă proprietate ce o avea la Broadstaires, Tester a supralicitat, oferind o sumă cu mult mai mare decît valoarea. În 1938 achiziţionează un mare şi luxos iacht „Lucynda" de la negustorul londonez de vinuri B.L. Koppenhagen. Nava fusese construită în 1899 şi avea un deplasament de 588 tone, remarcîndu-se prin eleganţa sa (era de culoare albă, cu feroneria aurită), cît mai ales prin faptul, mai puţin cunoscut, că dispunea de un puternic radio-emiţător. Împreună cu soţia sa, oferea recepţii la bordul vasului. Mulţi dintre membrii aristocraţiei britanice luau parte la aceste petreceri, în compania deloc întîmplătoare a altor prieteni ai bancherului. Tester se înfăţişa tuturor ca un om de afaceri ce nu făcea politică şi pe care-l interesa doar să cîştige bani şi să-i cheltuiască. Dispunem de o informaţie preţioasă : ambasadorul ţării noastre din acea perioadă la Londra.

În cursul week-end-urilor, iachtul „Lucynda" ridica ancora şi naviga în largul apelor teritoriale germane, unde emiţătorul său transmitea pentru serviciile secrete din Germania.

Tester se apropia treptat de cercurile britanice ce simpatizau cu nazismul, liderul fasciştilor britanici fiind Oswald Mosley, cel care a înfiinţat, la 1 octombrie 1932, organizaţia „British Union of Fascists", ce număra circa 20 000 membrii (şi nu 500 000 cît pretindea că deţine !). Toate activităţile progermane erau susţinute şi finanţate de oficina propagandistică aparţinînd lui Rosenberg. La scurtă vreme, Tester se angrenează în politică, manifestîndu-şi vederile pronaziste, colaborează la revistele fasciste engleze şi devine aghiotantul lui Mosley, atitudine bizară pentru un om de afaceri cum se pretindea că este. Această afirmaţie se bazează pe faptul că în anul 1938, Tester a fost vehement atacat de întreaga presă engleză pentru activitatea sa politică fascistă, fiind acuzat că agenţia sa de presă „European—Pres—Agency, Ltd", al cărui acţionar era, ar primi subvenţii băneşti din partea Ministerului Propagandei Germane. Au urmat apoi o serie de interpelări în parlamentul englez, chestiunea fiind cercetată şi de Scotland Yard fără a se putea obţine dovezi concrete. În cele din urmă această agenţie a fost lichidată.

Legătura lui Tester cu Mosley datează mai de mult şi anume din perioada anilor '30, cînd Tester îşi deschisese la Londra un birou de avocatură. Întrebat, după război, Mosley a declarat că nu-şi aminteşte nimic despre Tester. Cum putem interpreta răspunsul său : o amnezie pusă pe seama vîrstei ? Oricare ar fi răspunsul, legătura dintre cei doi nu poate fi contestată.

Acum urmează un aspect care a derutat pe unii autori în consideraţiile lor : fasciştii, indiferent de naţionalitatea lor, erau antisemiţi ; Tester era evreu britanic, după tată ; Mosley nu ştia aceasta ? Dacă nu ştia — nici el şi nici naziştii în frunte cu Rosenberg — înseamnă că Tester îşi confecţionase o origine falsă, care a rezistat unor verificări multiple şi nu numai britanice. În ce scop ? O singură explicaţie : să pătrundă în rîndurile fasciştilor britanici şi să fie apreciat de nazişti. Singur nu putea să facă acest lucru, ci numai cu sprijinul şi la sugestia serviciului de spionaj britanic. Ajungem în acest punct la o concluzie evidentă : Arthur Tester a fost pregătit de M.I. 5 să se infiltreze într-o grupare politică nazistă.

Ilustrații de Teodor Bogoi

Devine, de acuma, explicabilă întreaga atitudine nepăsătoare a autorităților britanice față de comportarea pronazistă a lui Tester. Mai rezultă ceva : încrederea ce i se acorda de către M.I.5 lui Tester ieșea din canoanele obișnuite ale serviciilor secrete. Că este așa și nu o simplă presupunere, se va dovedi prin comportarea față de fiicele lui Tester după 1945. Dar să nu anticipăm prea mult.

În martie 1937 Tester va îndeplini din ordinul lui Rosenberg tentativa de a cumpăra un ziar belgian contra sumei de 110 000 lire sterline. Ziarul urma să fie folosit pentru activitatea de propagandă nazistă. Întreaga sa activitate îl situează în ochii marelui public în mod indubitabil pe o linie pro-nazistă, cu toate semnele neplăcute care s-au succedat în Anglia, creîndu-i situația imposibilă de a mai rămîne în țară. Era, de fapt, exact efectul scontat de serviciile engleze pentru a-l infiltra și a-l face să se bucure de o încredere sporită din partea inamicului. Să nu uităm că Intelligence Service și-a dovedit cu prilejul celui de al doilea război mondial o măiestrie de neimaginat în materie de dezinformare.

„Lucynda" — destinația Grecia

n august 1939, Lucynda părăsește portul Portsmouth, avînd la bord pe soția lui Tester și pe Mary, fiica cea mare. Destinația : Grecia. Bancherul Tester, împreună cu familia sa, s-a instalat într-o vilă somptuoasă, situată în nordul capitalei, la Kifissia.

Cercetări privind activitatea lui Tester din această perioadă au permis să se reconstituie faptul că bancherul primea în vila sa numeroase persoane, precum și corespondență venită din Albania, Bulgaria și... România ! La sfîrșitul fiecărei săptămîni Tester ieșea cu iachtul în larg, undeva în afara apelor teritoriale grecești și emitea lungi mesaje, codificate. Pe la sfîrșitul verii anului 1940, Arthur Tester părăsește Grecia cu destinația... România.

Stabilirea și activitatea lui Tester în țara noastră s-a înscris într-un plan bine pregătit și țesut cu minuțiozitate. Croazierele cu iachtul în Mediterana constituiau în realitate nu călătorii de agrement cum se dorea să pară, ci tot atîtea prilejuri de întîlnire cu oameni de afaceri germani, englezi și belgieni. Cumpără hoteluri, stabilimente balneare și achiziționează acțiuni la... societatea „Nafta Română". Printre cei care îl frecventează, se numără și un avocat român suspectat de organele de contrainformații din țara noastră că ar fi în slujba Intelligence Service-ului. Legătura dintre cei doi se va cimenta și mai mult prin căsătoria (la Neapole), ceva mai tîrziu, a lui Ghibaldan cu fiica cea mai mare a lui Tester, Mary. Prin această alianță, ginerele a devenit secretarul particular al lui Tester. Mary și Ghibaldan vor fi inițiați de Tester în activitățile pe care le ducea și-l vor seconda cu fidelitate. Violet rămăsese în Germania și urma școala de balet din Hamburg.

Ajunși în București, noii veniți (Tester, soția sa, copiii Lilliana și Arthur și bineînțeles Mary) poposesc mai întîi la Hotelul Athénée Palace, unde prezintă la recepție pașaportul britanic nr. 134 542/1940 eliberat de consulatul englez din Atena. Ginerele le cumpără o vilă confortabilă în apropierea fostului parc Jianu, pe strada Ion Cosma la nr. 17. Imediat ce Tester a sosit în București, organele de informații române și-au dat seama cu cine au de a face și l-au supus unei supravegheri permanente. Verificările organelor române scot repede la iveală faptul că Arthur Tester nu se afla cituși de puțin pentru prima oară în România, ci mai fusese în țara noastră în luna noiembrie 1933.

Noul sosit în București a început să aibă contacte directe cu membrii legației germane, cu legionarii și cu unele cercuri de afaceri și chiar cu oameni politici (...), folosindu-se de orice prilej pentru a-și afișa vederile sale pronaziste. Deși nu cunoștea limba română, Tester a început să publice, periodic, articole în ziarele „Seara" și „Bucureștii", materiale prin care critica vehement politica Marii Britanii și a Franței îndreptată împotriva Germaniei hitleriste.

Traducerile i le făcea ginerele său, avocatul Valeriu Ghibaldan. Rezultatul articolelor nu a întîrziat să dea roade, trezind simpatia anumitor cercuri, mai ales legionare.

„England, quo vadis?"

ester scrie chiar o carte, intitulată „England Quo Vadis ?" (Anglia, încotro ?) — parafrazînd un cunoscut roman ce circula în acei ani — şi în care ataca virulent sistemul politic britanic şi adversitatea acestuia faţă de Germania, menţionînd că „Anglia duce o politică greşită dacă mai continuă războiul împotriva Germaniei. Rezultatul — scrie Tester — nu va fi decît unul singur : înfrîngerea Angliei, iar cele care vor avea de cîştigat vor fi Statele Unite". Şi concluziona : „Singura salvare este fascismul lui Oswald Mosley şi alianţa cu Germania". Cartea nu reprezintă altceva decît o lucrare de propagandă ieftină, favorabilă fostului său protector. Dar, aşa cum am arătat, fiind întrebat, în 1970, de Jacques De Launay ce ştie despre A. Tester, Mosley a afirmat senin că... nici nu l-a cunoscut!

Care a fost părerea naziştilor despre cartea lui Tester ? Tipărită iniţial într-un număr restrîns de exemplare în Editura Pioner Verlag — Berlin—Bukarest, a fost prezentată ministrului de externe al Germaniei, Ribbentrop. Acesta a citit-o cu atenţie şi a apreciat-o în mod deosebit, hotărînd să fie tipărită în... zece milioane de exemplare în limbile engleză, franceză, germană, română, sîrbă, japoneză etc. Succesul lui Tester părea asigurat. Cartea a fost tradusă în limba română de Valeriu Ghibaldan, culeasă la tipografie, dar nu a mai fost tipărită. Dar Tester şi-a atins de fapt cu această carte adevăratul său scop : s-a făcut remarcat de cercurile conducătoare naziste — situaţia se modificase faţă de anii '30 — şi von Killinger îl numeşte printre principalii săi rezidenţi secreţi în România.

La adăpostul confortabil al protectorului său nazist, la numai cîteva luni de la instalarea sa în ţara noastră, Tester pune la cale o serie de lovituri şi operaţiuni ilicite, care se soldează cu profituri imense. Majoritatea victimelor, oameni de afaceri şi patroni evrei. Corpul Detectivilor examinînd rapacitatea cu care Tester exploata în scopuri personale avantajele dictaturii legionare, propune internarea lui în lagăr la data de 6 martie 1941. În cele din urmă, după lungi tergiversări, nu se dă curs măsurii de internare în lagăr a acestuia, fiind ţinut sub pază la domiciliu. Verificările pe care agenţii fascişti le-au făcut în Anglia au confirmat faptul că Tester era filogerman şi un element de încredere. Este momentul în care Tester pătrunde atît în cercul Legaţiei germane de la Bucureşti, cît şi în cel al oamenilor politici şi de afaceri români. Şi dovezile palpabile că Tester lucra pentru serviciile secrete naziste, avînd relaţii în cercurile conducătoare de la Berlin, încep să se adune.

Două luni mai tîrziu, la 17 iunie 1941, Tester este chemat în Germania pentru a primi ordine şi instrucţiuni de la conducerea Gestapoului, iar la Berlin a fost primit în audienţă de Cancelar. Şi pentru a confirma o notă de autenticitate celor arătate mai sus, facem precizarea că Tester a călătorit în Germania avînd un paşaport german ce purta nr. 966, eliberat de legaţia din Bucureşti. Era deci cetăţean german şi recunoscut oficial ca agent secret cu acte ce-i confereau statutul de rigoare. Mai mult, călătoria la Berlin, contactele avute acolo, permit imaginarea ipotezei că dispunea de o funcţie înaltă în rîndul spionajului nazist din România, într-un moment crucial. La întoarcerea sa în România, devine un colaborator apropiat şi apreciat de von Killinger, ministrul Reichului în România, de la care primea misiuni exprese. Un motiv în plus pentru a sprijini afirmaţia de mai sus, se bazează pe faptul că din partea organelor de resort s-au transmis instrucţiuni conform cărora nimeni să nu se mai ocupe de persoana dr.ului Tester (...).

Posibilitățile dr.-lui Tester

entru a ne da seama de dimensiunile reale ale poziției ocupate de Tester în ierarhia spionajului nazist vom reproduce un episod ce vorbește de la sine. În 1942, Ion Antonescu a aflat că maestrul Rosenthal, un avocat român, evreu de naționalitate, refugiat la Paris, ce-l apărase odinioară în fața Tribunalului de la București, cînd fusese acuzat de bigamie, a fost arestat de Gestapo în cursul unei razii. Antonescu a telefonat personal lui Hitler pentru a-i cere, ca un gest de favoare, eliberarea fostului său avocat. Dar cererea sa a rămas fără răspuns. Rosenthal se afla deja în trenul ce-l conducea spre unul din lagărele morții. În ultimă instanță Antonescu care știa de rolul pe care îl juca Tester a apelat la el și acesta a rezolvat imediat cazul, prin telefon : trenul morții a fost oprit la Graz ; prin megafon, un căpitan S.S. chema pe cetățeanul Rosenthal să se prezinte urgent la poliția gării. Prizonierul a coborît. Abia se mai ținea pe picioare gîndindu-se la clipele care îi erau numărate. E de presupus cît de uimit a fost cînd ofiterul a luat poziție de drepți și i s-a adresat extrem de politicos : Domnule ! Din această clipă sînteți liber. Vă cerem scuze. Ordin superior... !

Despre Tester, în cercurile bine informate, se știa că este cetățean englez și simpatizant al partidului fascist din Anglia, aflîndu-se în România ca refugiat politic. Activitatea sa din țara noastră era privită cu îngăduință, fiind considerată ca nedăunătoare interesului regimului.

Care erau așadar legăturile lui Tester cu organele de informații britanice și germane ? În discuțiile cu unele persoane, Tester lăsa să se strecoare ideea că ar fi în slujba spionajului britanic. Și iată că Tester a demonstrat prin fapte că nu mințea. Încă de la venirea sa în România, a intrat în contact cu Clark R. Percy, cetățean englez și director al fabricii de cabluri, cu Walter Duranty, ziarist britanic, și cu Arthur Patrick Porbes, atașat aerian al Angliei la București, toți aceștia fiind identificați ca agenți ai Intelligence Service-ului.

Dispunea de informatori și colaboratori apropiați încă de prin anii 1932—1933, ceea ce ne face să credem că la acea dată era deja introdus în activitatea informativă și pregătit, așa cum se obișnuiește, pentru o anumită traiectorie și obiective precise. O dovadă în plus : Hudiță s-a întîlnit cu Tester în mai multe rînduri în preajma izbucnirii celui de al doilea război mondial, fiind unul dintre prietenii săi apropiați, de-ai casei, cum se spune, participînd la croazierele mondene cu iahtul Lucynda în Mediterana, pe ruta Istanbul, Atena, Pireu și Neapole. Pe lista foarte lungă de agenți ai Intelligence Service-ului cu care era în contact „în văzul public" se număra și propriul său ginere, Valeriu Ghibaldan.

Tester deși german, era văzut în compania unor străini sau frecventînd diverse legații din București aparținînd altor țări. În primele zile ale lunii iunie 1943 a început să se zvonească cum că Tester devenise suspect în ochii Berlinului, fiind ținut sub supraveghere. Motivul : s-ar fi interceptat unele legături foarte suspecte ale acestuia în străinătate cu anglo-americanii.

Pe cine slujește dr. Tester?

e naște întrebarea : cărui serviciu secret nazist îi aparținea Tester ? era agent al Abwehr-ului ? Unii agenți ai vremii au colaborat cu Abwehrul. Anchetați, vechii ofițeri ai amiralului Canaris, printre care amintim pe locotenent-colonelul Franz Senbert, care conducea organizația, și pe istoricul acesteia, Gert Bucheit, sînt categorici în afirmațiile lor : „Tester nu a aparținut cadrelor Abwehr-ului !".

Aparținea Gestapo-ului ? Acesta avea alt domeniu de activitate în care nu se încadra acțiunile întreprinse de Tester. Mai mult, Tester era supravegheat de Gestapo, în principal prin secretara sa, agenta Dana Grundinger. Prin activitatea dusă în Anglia și misiunile ce i-au fost încredințate la Bruxelles, este cert că un prim contact l-a avut cu serviciul lui Rosenberg. A urmat, probabil, promovarea în cadrul S.D.-ului (Serviciul de Siguranță al Germaniei hitleriste).

În România, A. Tester era subordonat lui Herman von Ritgen, unul dintre conducătorii S.D.-ului, cu care întreținea și relații amicale, ce depășeau cadrul oficial.

Iată deci o serie de indicii sigure — la care se vor adăuga cele din finalul expunerii noastre — care ne fac să conchidem că A.A. Tester a fost agent al Intelligence Service-ului, ocupînd o funcție de înaltă responsabilitate, putînd lua decizii de unul singur atunci cînd situația o impunea, fără a da socoteală ; ne referim la unii agenți ai aliaților aruncați în închisori pentru că aveau limba prea lungă și care nu prezentau garanțiile cuvenite.

Dacă Serviciul secret britanic a acceptat aceste procedee folosite de Tester înseamnă că serviciile sale erau incomparabil mai utile. Una din misiunile lui de primă importanță în țara noastră s-a conturat către sfîrșitul anului 1943 și, mai ales, în lunile iunie—august 1944. Este vorba de sondările efectuate de Tester pe lîngă Mihai Antonescu și Eugen Cristescu, în ceea ce privește poziția și orientarea României de a ieși